

POEZJA dzisiaj

XX Światowy Dzień Poezji UNESCO
– witamy poetów polskich i zagranicznych

Jacek Jaszczyk – Dublin
laureatem nagrody Światowego Dnia Poezji
ustanowionego przez UNESCO

Jan Henrik Swahn – Szwecja
uhonorowany Złotym Pierścieniem

OSTATNIE WIERSZE
BARBARY JURKOWSKIEJ

Nr 141
2020

POEZJA dzisiaj:
Nagroda Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego 2009.

Zachęcamy do prenumeraty. Podajemy adres i warunki:
POEZJA dzisiaj,
Urząd Pocztowy Warszawa 80 ul. Dzika 4
Skr. poczt. Nr 23

Numer konta: 02 1240 6175 1111 0010 6244 1057
Warunki prenumeraty: 63 zł rocznie wraz z przesyłką.

Redaktor Naczelny: *Aleksander Nawrocki*
Redaktor numeru: *Barbara Jurkowska*
Projekt okładki: *Barbara Jurkowska, Aneta Nawrocka*
Wydawca: Wydawnictwo Książkowe IBiS
Warszawa 2020

Korespondencję prosimy kierować pod adres:
Urząd Pocztowy Warszawa 80
ul. Dzika 4 Skr. poczt. Nr 23
„POEZJA dzisiaj”

Przesyłek poleconych nie odbieramy.

Redakcja zastrzega sobie dokonywanie skrótów w tekstach przeznaczonych do druku.

Nie zamówionych materiałów redakcja nie zwraca.
Drukowanie tekstów bez gratyfikacji finansowej.

Zdjęcia z archiwum „Poezji dzisiaj” i nadesłane przez autorów.

Strony internetowe: www.poezja-dzisiaj.eu
<http://www.poezja-dzisiaj.edu.pl>
www.facebook.com/PoEzjaDzisiaj

Zrealizowano ze środków własnych.

Nakład 1000 egz.

Nasi zagraniczni i krajowi prenumeratorzy, m.in:

The British Library, London, Wielka Brytania
Green Library, Stanford University, Stanford, USA
Library of Congress, Washington, USA
Harvard College Library, Cambridge, USA
New York Public Library, USA
University of Toronto, Toronto, Ontario M5S 1A5, Kanada
Die Bayerische Staatsbibliothek, München, Niemcy
Staatsbibliothek zu Berlin, Berlin, Niemcy

Ośrodki i biblioteki krajowe, m.in:

Centrum Kultury w Żyrardowie
PPSKAKiB we Wrocławiu
Biblioteka Collegium Polonicum
Gminna Biblioteka Publiczna w Kadzidle
Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu
Miejska Biblioteka Publiczna im. W. Gomułickiego w Ostrołęce
Miejska Biblioteka Publiczna w Łomży
Biblioteka Polonistyczna Uniwersytetu Łódzkiego
Akademia Pomorska w Słupsku
Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie
Biblioteka im. Zielińskich Towarzystwa Naukowego Płockiego
Miejska Biblioteka Publiczna w Siedlcach
Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Rzeszowie

Dystrybutorzy: Ruch, Kolporter, Pol Perfect, LEXICON Maciej Woliński,
Garmond Press SA.

Wszystkim oraz prenumeratorom indywidualnym serdecznie dziękujemy.

PROGRAM

XX Światowego Dnia Poezji UNESCO

30 III (poniedziałek) Dom Polonii, Krakowskie Przedmieście 64

- Godz. 17.00 Otwarcie imprezy, prezentacja wierszy poetów zagranicznych, wręczenie nagród, występy wokalistek.
- Godz. 19.30 Kolacja dla gości zagranicznych w LITERATCE – Dom Literatury.
- Godz. 20.00 Wieczór wspomnieniowy, poświęcony pamięci red. Barbary Jurkowskiej i czytanie Jej wierszy.

31 III (wtorek) Dom Literatury, Krakowskie Przedmieście 87/89

- Godz. 11.00 Uroczysta Gala poezji polskiej w auli Domu Literatury, występy wokalistek, wręczenie nagrody XX Światowego Dnia Poezji UNESCO.
- Godz. 13.30 Obiad dla gości zagranicznych.
- Godz. 15.00 Instytut Słowacki – prezentacja wierszy Beaty Kuracinovej, rozmowy o poezji twórców krajowych i zagranicznych.
- Godz. 18.00 Kolacja dla gości zagranicznych w LITERATCE.
- Godz. 19.00 Czytanie wierszy przy lampce wina.

1 IV (środa) Poezja w szkołach i Domach Kultury

- Godz. 11.00 Spotkanie z Janem Henrikiem Swahnem – wybitnym pisarzem szwedzkim i tłumaczem Olgi Tokarczuk – w Żyrardowie.
- Godz. 11.00 Poeci w Salonie Literackim „Schilingówka” – Piaseczno, ul. Poniatowskiego 7.
- Godz. 18.00 Kolacja dla gości zagranicznych.
- Godz. 19.00 Czytanie wierszy przy lampce wina.

2 IV (czwartek)

- Godz. 17.00 Spotkanie z Janem Henrikiem Swahnem w Jabłonie (pałac Poniatowskiego), ul. Modlińska 105.

3 IV (piątek)

- Godz. 17.00 Spotkanie z Janem Henrikiem Swahnem – Muzeum im. Władysława Broniewskiego.

Barbara Jurkowska-Nawrocka

Odeszła w sobotnie popołudnie 22 lutego.

Ostatnie, wstrząsające wiersze Pani Basi

BARBARA JURKOWSKA

Warszawa

* * *

Już nie pojedę do Komarowa
Nie będę czerpać ze studni wodę
Którą też piła Achmatowa –
Jej smak na zawsze zapamiętany

Nie pójde asfaltową drogą
Gdzie dache zasłonięte płotem
I nie ma ptaków
Lecz kamery z dalekowzrocznym okiem

Tam morze swoich brzegów
Broni kamieniami
A wiatr wiruje i piaskiem rzuca
Woda jest czarna tajemnicza

W soczystej zieloności cienie drzew cmentarnych
Napisy na mogiłach zasłaniają –
Nazwiska osób sławnych zapomnianych
I tych co jeszcze w pamięci trwają

Już nie pojedę do Komarowa...

W Komarowie niedaleko Petersburga

W Konstantinowie gdzie był Jesienin

Nad Oką mgła
I lekki wiatr
Chmury i myśli goni
A lustro wody
Odbija czas miniony

I znika obraz w głębi fal
I słycać wron krakanie
Na białych brzożach
Dużo czarnych gniazd
Jakby kir rozerwany

Pod jasnym niebem
Jesienina wiersze
Dźwięczą słowami
I budzą pąki wiosennej topoli
Przy jego domu

Jesienin dawno umarł
Jak?
Tę wrony kraczące
Wiedzą
I w jasność nieba nie lecą.

Ostatnie miejsce poety ks. Jana Twardowskiego

Biały marmur
Żyłki na nim pulsujące w migotliwym świetle
Wycięte litery złotem zaciągnięte...
Nie łąka nie cmentarzyk trawą porośły
Gdzie wciskają się konwalie i osty...

Betonowe sklepienie pod kopuły klatką
Takie miejsce Ci wybrali
Nie pytali czy chcesz...

Tu Cię zatrzymano
Dla chwały
Dla pamięci słów
Które wiecznie trwają

Dusza w obłoki się wzniosła
I stamtąd spogląda
Na biedronki na kraj i zabieganych nas

* * *

Usta
Purpurą zakwitwały
Jak róża
Ale
Nie byłam różą

Dni opadały
Jak płatki
A słowa-kolce
Broniły
Przed obcością
Ale
Nie byłam różą

Ogrody świata
Podziwiałam
Zapachy
Zapamiętywałam
Obrazy
Zatrzymywałam
Na fotografiach –

I wśród róż byłam
Ale
Nie byłam różą

Nie –
Jestem różą
Dla
Ciebie

Refleksja

Bieli biel jest czysta...

Śnieg wszystko przykryje –
Ale barw nie zmieni
Uśmiech żal zasłoni –
Bólu nie przegoni
Dzień w myślach
Zaplątany –
Lepszym się nie stanie
Słońce nie przepali
Złości
Piękno bieli
Zszarzeje
I w błoto się zmieni

* * *

Milczenie ryb
staje się krzykiem
piękna życia
zamkniętego
ostatnim ruchem skrzeli.

Rozmowa z morzem

Opowiem morzu swoją historię –
myśli otwierają się w przestrzeń...

Opowiem o radości,
która jak bursztyń
w codzienności
utkwiała.

Opowiem głębinie o smutku,
łzach
i żalu, co nie odchodzi
z wiatrem czasu.

A morze
zakładkami fal
zaznacza opowieści
i szumi-gada
wciąż o sobie.

* * *

Zostawiamy tylko groby
pamięć też o nas zapomni
zabrakło miejsca na płacz
i na śmiech
cisza w ostatniej świecy
dopala się
oczekiwanie z nadzieją
gra o dni następne
a my zmieniamy szachownice
zapalamy nowe świece
szukamy łez
i garści śmiechu

* * *

Jestem obok:
obok ciebie,
obok was
i obok siebie.

Jestem tu
I tam też –
gdzie chcesz,
jak chcesz –
wiem.

Gwiazdy na dłoniach mam –
szczęścia znak.
Jestem...
Jeszcze...

* * *

Je suis là:
à côté de Toi
à côté de vous
et de moi.

Je suis ici
et là bas aussi -
où tu veux
comme tu veux
je sais.

Les étoiles sur mes mains
Signe de bonheur.
Je suis...
Toujours...

Przełożyła Marzena Vicaud

ALEKSANDER NAWROCKI

Warszawa, ZAiKS

Barbarze – żonie

Do Twoich oczu się modłę,
Gdy je przenika pytanie – zdziwienie:
Czemu się z krukiem rzeczywistości mierzysz?
Do Twojego uśmiechu się modłę:
Wierście, nie ma niczego n świecie,
Co by się mogło do niego porównać –
Zielone wody, poranne ogrody,
Tęcza, gdy deszcz ją oplakiwać zacznie.
I jeszcze zęby – pierwszy śnieg, gdy nagle
Zaskoczy w górach ufne połoniny...

Do Twojej szyi się modłę –
Wysmukłej wiosny na obrzeżach maja,
Księżycy światła miękkiego i ścieżki,
Która prowadzi do zmysłowych malw.
I do rąk Twoich się modłę,
Wzartych bliznami w codzienne kłopoty...
I do wszystkiego, co Tobą jest, mówię:
Niewyobrażalne, że istniejesz, dla mnie...

Barbara

Imię – włożyłaś między borówki,
Uśmiech – przez wrzosa wążają sarny.
Do chorej wiśni sprowadzasz księcia
I wycie wilka w srebro oprawiasz.

Palma do ciebie łąsi się świętem,
A łotr rozbija dzban i ucieka.
Cierpliwie zbierasz okruchy, żeby
W pięknej mozaice dzień się zamyslił.

Wszyscy odchodzą, Ty śnieg malujesz,
Pająka, który był nawet gwiazdą,
Kładziesz na dłoni, by nieba słuchać,
Aż wiosna pękła wczoraj w badyłach

I król purpurę nakazał deszczom.
A ja zrzuciłem swą burkę z jeża,
Kły zakopałem pod świt dębowy,
Kiedy, wraz z sokiem skrytych borówek,

Twe granatowe imię wypilem.

List do Żony

Jesteś moja i obca kalina,
Dziki chaber i frezja bezbronna.
Twoja wiosna we mnie się pochyla,
Twoja radość – sokół bezchmurny.

Biegiesz do mnie i mijasz moją drogę,
Piszesz listy na mój adres – do siebie.
Kto Cię zmyślił w białopiórym śmiechu,
Kto Cię zgubił – na rozstajnym żalu?

W twe marzenia strumienie się stroją,
W twoich oczach mężczyźni srebrnieją.
Musisz niebo zdjąć z porannej rosy,
Zeby sen mój wilkiem się nie bronił.

Której niosę potargane święta,
Której bólem świecą moje słowa...
Której żadna z kobiet nie zastąpi
I dlatego jesteś zawsze moja.

3 XI 1984 Petersburg

W Sofii

Że jesteś – dziękuję Ci,
piękna i dobra, zona i sen.
Pod górą Witosza i w Rylskim Klasztorze
ihumen Ci bije pokłony i orzeł.
Od burz twoje imię ostrożnie osłaniam
i przed nim w cerkiewce modlitwę zapalam:
niech płonie – w ikonach, w Gospodi pomiluj –
Barbara, Barbara, gór krawędź, fał przybój,
gra dziewcząt na cytrze i mnichów śpiewanie,
nadzieja w rozpaczy, na wiosnę czekanie
i barok ogrodów w jesienne południe.

Że jesteś, choć ze mną być czasem najtrudniej,
dziękuję Ci teraz pod niebem Bułgarii,
na mroźną śląc północną inność, brak wiary:
gdy drogi zbyt często za długo nie widać,
trwasz przy mnie i mówisz: – poczekaj, to minie.
I za to Cię kocham, pogodną i godną:
chleb życia, Twą kruchość – pod którą żelazo,
i zawsze z najstarszych stron świata powracam
z tym słowem, jedynym: Barbara, Barbara.

List do Żony, w zaświaty

Telefony, telefony, telefony
i wyrazy współczucia,
ale ja czekam tylko
na ten od Ciebie –
mimo wszystko,
choć okrutny Bóg – los
zabrał mi Cię
na swoje pokoje
ze służbą aniołów.
Ale tu na Ciebie czeka
nasze mieszkanie –
teraz bardzo puste,
które tak kochałaś,
sprzątałaś,
podawałaś w nim obiady,
przyjmowałaś naszych przyjaciół,
rozmawiałaś z wnuczkami,
szczęśliwa że je masz,
dzwoniłaś do córek,
wyszukiwałaś w komputerze
nadsyłane wiersze
i przymierzałaś je do
nowego numeru „Poezji dzisiaj”.

dawałaś mi też do przeczytania swoje,
a ja Tobie moje
do oceny.

Tam, gdzie teraz jesteś...
Jak tam właściwie jest?
Czy mnie słyszysz,
czy wiesz, że ciągle na Ciebie czekam
z nadzieją, z rozpaczą.
Przyjdź, chociaż we śnie,
żeby zapytać
jak minął mi dzień,
czy posprzątałem swój pokój,
czy przygotować mi kolację?...
Tak czekam na Ciebie
dziś, jutro
i tak będzie
aż do końca moich dni.

25 II 2020

Drugi list do Żony, w zaświaty

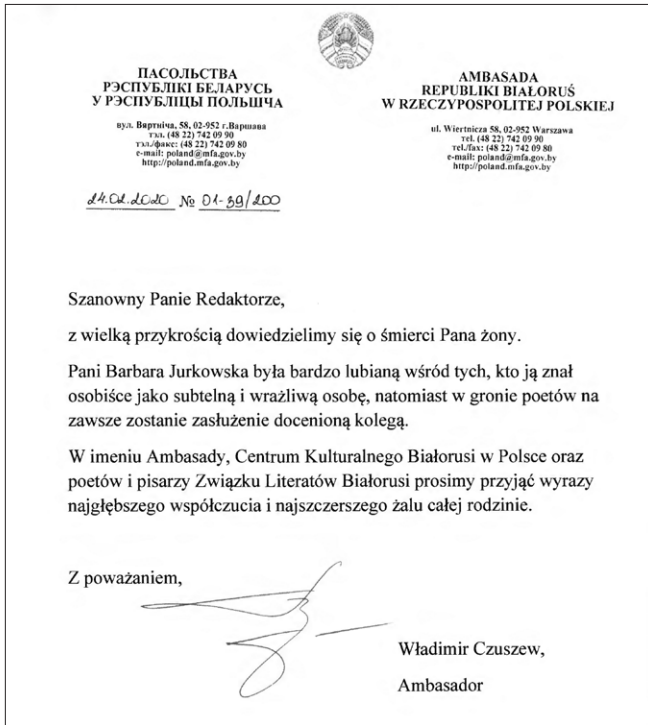
Płaczę po Tobie dom w Jantarze,
mieszkanie dławi się pustką,
sprzęty tęsknią do Twoich rąk
i wyczekują, daremnie.
Cisza nie znosi samej siebie,
podłoga ogłuchła, na dobre;
choć żyjesz w moich myślach,
to jednak za mało, za mało.
Gdzie dzwonki Twojego śmiechu
i głos – zawsze zagadka tonów?
Gwiazdy! Przekłete bądźcie,
że teraz Ją macie, na zawsze.

26 II 2020

BARBARA JURKOWSKA-NAWROCKA

Poetka, redaktor, fotograf, grafik, pedagog i etyk. Wiersze własne oraz przekłady, m.in. prozy Iwana Bunina i Tatiany Tołstoj publikowała w licznych pismach literackich, krajowych i zagranicznych. Współpracowała z wieloma wydawnictwami. Uhonorowana Nagrodą Polskiej Akademii Nauk za osiągnięcia w nauce. Nauczyciel dyplomowany, członkini Słowiańskiej Akademii Literatury i Sztuki, Stowarzyszenia Kultury Europejskiej, International Association of Writes, SDRP. W „Poezji dzisiaj” pracowała od początku jej powstania na stanowisku redaktora odpowiedzialnego. Współorganizatorka Światowych Dni Poezji UNESCO oraz Festiwalu Poezji Słowiańskiej. Jej wiersze publikowane były w „Poezji dzisiaj”, polskich Pismach na emigracji oraz w wielu antologiach (wydanych w USA, Wielkiej Brytanii, Białorusi, Bułgarii, Rosji, Litwie, Grecji, Italii, Niemczech, Indiach, w Polsce, etc.). Uczestniczyła w wielu krajowych i międzynarodowych festiwalach poetyckich. Autorka m.in. czterech tomów wierszy: „Powroty”, „Obrazy morza” (po polsku i angielsku), „Poezja dostępna”, „Wizytówki” (w 8 językach). Współautorka książki „Jakucja i ja”. Elegancka, charyzmatyczna, ujmująca serca wielu, mądra i życzliwa. Nikt jej nam nie zastąpi.

OD PRZYJACIÓŁ

Dr Marzena Mackojć – Uniwersytet Wileński:

Pani Barbara była bardzo dobrą, mądrą, niezwykłą osobą, można powiedzieć – Matką naszej poetyckiej rodziny „Poezji dzisiaj”...

Drogi Panie Aleksandrze,

Proszę przyjąć nasze kondolencje.

To bardzo przykra wiadomość.

Cały czas mieliśmy nadzieję, że uda nam się jeszcze razem zobaczyć w Londynie.

Wyrazy współczucia.

Tomasz i Ola Mielcarkowie (Londyn)

(...) szok i niedowierzanie... strata i pustka, której nic nie jest w stanie wypełnić. Jest mi ogromnie przykro i smutek wypełnia me serce. Wraz z moją rodziną łączymy się z Panem w bólu.

Prezes Głosu Polskiej Kultury – Piotr Kasjas z rodziną, Birmingham

DANUTA BŁASZAK

USA, Zasłużona dla Kultury Polskiej

Pani Basia

mówiła o swoim tacie
jeszcze teraz jak widzi mężczyznę w podobnym płaszczu
chcę podejść

siedem razy piłyśmy bruderszaft
zostało Pani Basia

chodziłyśmy do tej samej szkoły
wcześniej czy później

jak widzę
kwiaty i gwiazdy
chcę do niej podejść

YVETTE POPLAWSKA

Bruksela

**Pani Basia Nawrocka in proprio persona
(we własnej osobie)**

Świst Basi pióra, słyhać było w rozmowach,
z obserwacji piszących, spisywała przesłania.

Mówiła od zawsze...
kochajcie, książki, poezję '9 Muz ART...
dzielcie się węgą, niczym okruszkiem słowa.
To co ma sens, to nasze istnienie w pisaniu.

Jak skryba skrętnie składała „Poezję dzisiaj”.
Siłą wiążącą spajała to co ulotne,
kruche, niedostępne w sztuce panowania nad słowem,
nad literaturo-przestrzenią.

– „Poezja dzisiaj” była
Pani Basi chlebem powszednim.
Zegarnik odliczał minuty,
przerywając nić życia, w nieodpowiednim momencie
zamknął Kwiat Poezji,
naszej Pisarki w rozkwicie.

EŁKA NIAGOŁOWA

Warna (Przyjaciółka Pani Basi)

Twoje ręce

Jestem jeszcze białym obłokiem
Gdzieś nad Tobą.
Z dnia na dzień ciemnieję
Pochlipując milczeniem.
A ty wyciągasz rękę,
Zeby sprawdzić,
Czy deszcz już pada.
Zaciskam zęby
I oczy,
Zeby w tę rękę nie napłakać.

STANISŁAW NYCZAJ

Drogi Aleksandrze!

Odeszła Twoja niezastąpiona Basia, a i my poczuliśmy utratę kogoś także bliskiego, kto przez długie lata towarzyszył i nam. Bez zapobiegliwej Basi, dopilnowującej na festiwalach wszystkich niemal organizacyjnych szczegółów, z czujnym aparatem fotograficznym w ręce, trudno sobie wyobrazić, jak będzie dalej. Kto tak, jak Ona, dopilnuje fotoreportaży z imprez dla „Poezji dzisiaj”, w których, zaskoczeni, odnajdywaliśmy się zawsze w pozach wizualnie korzystnych. Jakby wciąż promowani.

Wrażliwość Basi objawiała się silnie w Jej wierszach. W krótkich lirykach, utrwalających przeżywane nastroje. Zaczarowywała swymi myśloobrazami strony antologii z dwujęzycznych serii „Mosty”. Utkwił mi w pamięci np. liryk bez tytułu o dniu w wielkim mieście „zagonionym/ między murami”, w którym „my zagubieni/ w tłumie/ we mgłę obcości/ odkurzamy dobro/ szukając prawdy”. Liryk wyrażający, dalej, nieodzowną potrzebę wymykania się z takiego miejskiego ciasnokręgu, tam gdzie „łąki pola lasy/ w mozaikę barw poukładane”, gdzie „słyszymy/ szum szelest śpiew”, mając „zmysły zachwytem wypełnione”, kiedy „mówimy szeptem/ w ciszy co zaciera/ ostre brzegi słów”.

Jakże wzruszały mnie Jej – niezapomniane „Rozmowy z morzem” – żywiołem przyjmującym w swą otwartą przestrzeń „opowieść o radości/ która jak bursztyń/ w codzienności/ utkwiała”. Opowieść powierzana morskiej głębinie „o smutku/ łzach/ i żalu co nie odchodzi/ z wiatrem czasu”. Cenię Jej zbiór „Obrazy morza” z wierszami dopełnionymi wspaniałymi zdjęciami. Tom będący trwałym wkładem do poezji i sztuki ilustracyjnej, jaka liryce artystki rozmiłowanej również w grafice winna towarzyszyć.

Rana bolesnej utraty

Basi Jurkowskiej na pożegnanie

Odchodzą niezastąpieni
i pustka po nich dolega
jak niegojąca się rana.

Patrzmy po sobie niemo:
czemu nas opuściłaś,
tak ufnych, bez uprzedzenia?

Los w kącie niczym Sfinks milczy.
Nieprawda, że kpi, że zwodzi,
że czegokolwiek jest pewny.

Czas bieg wskazówek zatrzymał,
jakby miał cofnąć – bo rana
nie chce się w sercach zbliżnić.

Obejmuję Cię czułym ramieniem, Aleksandrze. Także Wszystkich z kręgu Twoich Najbliższych. Dodaję Wam siłę, byście z ufną nadzieją stałej wdzięcznej pamięci o Basi przetrwali te trudne chwile rozstania z Nią.

Staszek Nyczaj z Rodziną

EWA ZELENAY

Warszawa
Członek Prezydium Zarządu Głównego ZLP

sztuka tracenia

wprawiam się
w sztuce tracenia...

codziennie
odchodzą ode mnie
myśli i słowa czułe i bliskie
jak ludzie, których kochałam
odpływają falami w morza niepamięci
jestem łodzią rozbitką, na której woda słona jak lzy
zapisła imiona tych których straciłam i tych którzy stracili mnie
patrzę w zieloną toń, patrzę na wieczny turkus nieba
i ćwiczę się nieustannie
w sztuce tracenia...

choć wiem, że na tym świecie
...nic nie ginie na zawsze

Świat literatury stracił niezwykłą postać oddaną myślą i sercem w kreowaniu pięknego słowa.

Szanowny Panie Aleksandrze, w imieniu Związku Literatów Polskich Oddział w Szczecinie składamy Panu i Pańskiej Rodzinie wyrazy szczerego współczucia z powodu śmierci Barbary NAWROCKIEJ, poetki, pedagoga, redaktorki „Poezji dzisiaj”.

Koleżanki i koledzy ze szczecińskiego Związku Literatów Polskich
Szczecin 02.03.2020 r.

TOMASZ WALENTY WYBRANOWSKI

Dublin

* * *

Dzień zagoniony
między murami –
my zagubieni
w tłumie
we mgle obcości
odkurzamy dobro
szukając prawdy.
Za miastem
łąki pola lasy
w mozaikę barw poukładane –

słyszemy szum
szelest
śpiew –
zmysły zachwytem wypełniamy.
Mówimy szeptem
w ciszy
co zaciera
ostre
brzegi słów. [*] [*] [*]

PODZIĘKOWANIA

Bardzo dziękujemy za słowa żalu po stracie Pani Basi, skierowane do mnie i do Redakcji od przyjaciół: z Wielkiej Brytanii (poeci: Adam Siemieńczyk, Anna Pawłowska, Janusz Gutner, Anna Maria Mickiewicz, Tomasz i Ola Mielcarkowie), z Irlandii (poeci: Jacek Jaszczyk, Tomasz Walenty Wybranowski), z Belgii

(prof. Dorota Walczak – rektor Wolnego Uniwersytetu w Brukseli, poetka), z Francji (poetka Ludivine Joinnot), z Niemiec (poeci: Peter Gehrish, Klaudia Natalia Jaissle), z Italii (poetka i tłumaczka Pani Basi, Joanna Kalinowska oraz grupa włoskich twórców), z Węgier (Gizella Csisztay i prof. György Mandics), ze Szwecji poetka Joanna Svensson wraz z mężem Tedem, poetka Barbara Orłowski z Brazylii, poeta Stanisław Szewczenko z Ukrainy, poeci z Jakucji: Natalia Charłampiewa – prezes Związku Literatów Jakucji i Elena Kuorsunnaach, poetka Elena Korniejewa z Riazania – organizatorka Festiwalu Poezji, poeta Siergiej Głowiuk z Moskwy – autor i wydawca dwujęzycznej antologii poezji polskiej – organizator Festiwalu Poezji, poetka z Grodna – Ludmiła Kiebic: prezes Oddziału Związku Literatów Białorusi, z Brześćca – poetka Lubow Kraszewskaja – wiceprezes Oddziału Związku Literatów Białorusi, z Mołdawii Natalia B. – primabalerina opery w Kiszyniowie, poetka, dyrektor 4 młodzieżowych zespołów wokalnych, z Bułgarii Ełka Niagołowa – poetka, organizatorka Festiwalu Poezji Słowiańskiej oraz prezes Słowiańskiej Akademii Kultury i Sztuki, Lam Quang My – poeta wietnamski, poeta Aleksandr Avierjanau – były ambasador Republiki Białoruś w Warszawie oraz obecny ambasador – Władimir Czuszew, prof. Constantin Geambbasu – kierownik katedry literatury słowiańskiej Uniwersytetu w Bukareszcie – wybitny tłumacz i popularyzator literatury polskiej, Nicolae Mares – poeta i tłumacz wierszy Pani Basi, wielki popularyzator literatury i kultury polskiej w Bukareszcie, Danuta Błaszak USA – poetka antologistka, Aleksander Sokołowski – prezes Republikańskiego Stowarzyszenia Literatów Polskich w Litwie, poeta Wiaczesław z Wilna, dr Marzena Mackojć z Uniwersytetu Wileńskiego, Marzena Vicaud z Paryża – tłumaczka wierszy Pani Basi, Diana Biseada z Bukaresztu, Tatiana Żitkowa z Rigi – poetka i prezes International Association of Writers.

Dziękujemy kolegom ze Związku Literatów Polskich oraz Marlenie Zynger – redaktor Naczelnej „LiryDram”u, Stanisławowi Nyczajowi – poecie i prezesowi Oddziału Związku Literatów Polskich w Kielcach, Agnieszce Monice Polak – prezes Oddziału Związku Literatów Polskich w Lublinie, Małgorzacie Kulisiewicz – poetce z Krakowa, Ewie Zelenay – poetce z Warszawy, Jerzemu Paruszewskiemu – poecie z Żyrardowa i wielu innym, dla których Pani Basia była i jest uosobieniem życzliwości i serdeczności.

W imieniu Redakcji – Aleksander Nawrocki

ALEKSANDER NAWROCKI

Drodzy czytelnicy i miłośnicy poezji

 est to numer szczególny, ostatni, który prawie zdążyła jeszcze dopracować do końca Pani Basia – mózg i światło naszej redakcji. Jego początek poświęcamy Jej, czego nigdy dotąd za Jej życia nie robiliśmy. Nie pozwalała. Pozostała część – XX Światowemu Dniu Poezji UNESCO, a więc przede wszystkim wierszom współpracujących z nami twórców, krajowych i zagranicznych oraz Przyjaciołom w Poezji naszej Basi i naszym czytelnikom. Drodzy, bądźcie z nami, jak dotąd. Zaczynamy tym razem od końca, od litery W, wierszem naszego wypróbowanego przyjaciela i znakomitego poety, Bohdana Wrocławskiego z wydanej niedawno jego wstrząsającej książki poetyckiej pt. „Skazany na peryferie”:

BOHDAN WROCŁAWSKI

Warszawa, ZAiKS

Laureat Nagrody Światowego Dnia Poezji ustanowionego przez UNESCO

Pejzaż z kobietą w tle

Na klifie stoi kobieta
Patrzy w dół
Zachodzące słońce
Czerwieniejąc oświetla jej profil

Kobieta unosi dłonie
Być może modli się

Z daleka odgaduję jej wilgotny oddech
Przymrużone od wiatru oczy

Na piasku plaży podryguje kormoran
Ze złamanym skrzydłem

Kona tak od kilku godzin

Widzi przelatujące obojętnie nad nim mewy
Kutry odbijające się od fal
Rybaka unoszącego
Ciężkie wiosło nad jego głową

Kobieta gwałtownie opuszcza dłonie
Odchodzi w głąb lasu

Słońce prostuje promienie na jej profilu

ERNEST BRYLL

Warszawa, ZAiKS

Laureat Nagrody Światowego Dnia Poezji ustanowionego przez UNESCO

Nad rzekami staliśmy

Nad rzekami staliśmy, skóry swe praliśmy
Żeby się stare brudy wybieliły cudem
Lecz za dużo nas było i nurt zamąciło
Odmienił się w błoto nudne

Czyściło się do kości – lecz żadnej białości
Nie było z wielkiego starania

Zwinęła się rzeka
Pod ziemię uciekła
I tyle było poznania

ALODNA BOROWICZ

Warszawa

Prezes Oddziału Warszawskiego ZLP

Zamiast fotografii rodzinnej

Moja matka niegdyś na wpół francuskie dziecko
biegała do szkoły boso ale zawsze w wytwornym kapeluszu
Gdy została eremitką była oddechem lasu

Siadała przy oknie pośród pelargonii
pałac papierosy jeden za drugim
Wpatrzona w skarpgę porośniętą dębami

Czy odkrywała

wtedy przeszłość Czy tylko patrzyła na gwiazdy
spadające na zapomniane ewangelickie cmentarze

Nie cierpiała Niemców którzy wracali do swojej arkadii
z bukietami fiołków zerwanymi na pogorzeliśkach ich domów

Na starość wspominała pieczone kasztany w małym francuskim miasteczku
gdzie mój dziadek opowiadał górnikom o polskich jeżynach i ostach

Z dumą oglądała swoje zwinne nogi

Moja matka leżała w szpitalu z odciętą nogą
Już nie była sarną
Została odłamaną gałęzią w swojej pustelni

I wciąż jest zadrą w moich tkankach mięśni

MARLENA ZYNGER

Warszawa, ZAiKS
Redaktor Naczelna „LiryDramu”

Trwać ukryta niczym Graal

Pomyślałam sobie pewnego dnia
Co szkodzi mi trwać
Wszak to wartość
Beczenny Graal

Postanowiłam zatem istnieć w opozycji
Do całej masy kiczowatych kieliszków

Zdecydowałam się trwać przy nim
Bez względu na jego zmienny stan
Trwać ukryta niczym Graal

Jedyna w tłumie
Prosta a jakże bogata

Przechowując wino
Otaczającego nas świata

Niech dojrze

LAM QUANG MY

Wietnam
Laureat Nagrody Światowego Dnia Poezji ustanowionego przez UNESCO

Zmierzch

Ostatnie słowo wygłosiło słońce
i zaciągnięto zorzę
już błękit nieba osiadł na samym dnie rzeki

ciężki tęsknotą co znikła w przestworzach
by wrócić krzykiem z tamtej strony lasu
tego, kto czeka wieki...
ostatni promień kładzie się na zboczach
spóźniony ptak daremnie nawołuje braci
już linia horyzontu rozlewa się w czern
na czarnym tle bociany kołują ku gniazdom
pod osłoną ciemności ośmielone góry
padają na kolana
cisza
oczekiwanie
aż stopnieje noc...

Przełożyli: Autor i Agnieszka Żuławska-Umeda

RACHEL SCHANCER

Warszawa – Izrael, ZAiKS

Łzy płyną w głąb ziemi

Usiadła na krawędzi łóżka,
Delikatna, piękna,
Zaprosiła mnie do siebie
Na cmentarz.
Stoję w tłumie martwej ciszy,
Łzy płyną w głąb ziemi.
Nie płacz, mówisz do mnie
Świergotem wróbla
Co przysiadł na chwilę
Dźwigając mój ból.
Może już pójdę, dusi mnie w gardle
I oddychać trudno.
Nabiorę sił i przyjdę
Już bez zaproszenia.

GYÖRGY MANDICS

Węgry

Struktura druga: Operacje

Kamyk i kamyk i woda, zakole rzeki
Ławica mułu, falochron, most kolejowy –

Barykada z kamyków minus żwir, ogolone
Skały, powódź, gromadzący się lód –

Kamyk razy kamyk razy krzemionka, to kamień konglomeratu,
Kruszące się ściany góry –

W kamyku kamyk, wskaźnik zgniecenia, poziom starości –

Kamyk do potęgi, to ruiny lodowca –

Kamyk pod pierwiastkiem, to piasek, piasek –

Przełożyła Tunde Trojan

JAROSŁAW KLEJNOCKI

Warszawa

Laureat Światowego Dnia Poezji ustanowionego przez UNESCO

Epigramat III (Urodziny)

Młodość powraca Przegląda się w lustrze
Wędruje po uśpionym domu Pochyla się
Nad łózkami Patrzy na twarze zagląda do
Lodówki i spiżarni Grzebie w szufladach

Wchodzi niepostrzeżenie do garażu Potem
Na odchodnym głaszcze jeszcze psy a one
Ruszają łapami bo śni im się przyjemność
Młodość powraca raz do roku w tę jedną
Noc Niezauważona Wspominana Wolna
Beztroska

BENEDYKT KOZIEŁ

Staszów

Uhonorowany medalem Gloria Artis

Brzeg świata

Miałem kilka lat
z bezpiecznego podwórka
patrzyłem
w ścianę lasu
w brzeg świata

drzewa przemawiały
swoim horyzontem

w jasnych koronach
chciałem czytać
wypatrywane znaki
przeczuwane słowa

nie znałem alfabetu
pytałem tatę
co napisał las

prześwity nieba
zapisywały moją ciekawość

WŁADYSŁAW ŁAZUKA

Choszczno, ZAiKS

Trzeba iść

ze źródlisk na zboczu
spływają stróżki wody

w dolinie splatają się
w warkocz strumienia

wszystko
ma swój początek

trzeba
iść

STEFAN JURKOWSKI

Trzebnica

Laureat Nagrody Światowego Dnia Poezji ustanowionego przez UNESCO

Wspomnienia

przeszłość to jest dziś
tylko cokolwiek za blisko
nawet zaczyna wyprzedzać
kołysze się przed nami niczym przynęta
dopaść ją wsłuchać się w minuty
które jak metalowe kółeczka zdradziecko
wabią martwą kołysanką
zagradzają drogę
dzwonią i dzwonią
trzymają nas na łańcuchu

ANNA MARIA MUSZ

Trzebnica

Zasłużona dla Kultury Polskiej

Pieta

staram się pamiętać –
tylko to mam
przeciwko tobie, śmierci
i przeciw sekundnikom
krążącym jak obława
coraz bliżej, ciaśniej

nie mogę patrzeć
ale muszę patrzeć:
odwołujesz niektórych
z ostatniej wieczery
a oni wstają, idą
całymi sobą otwarci
w całe twoje zamknięcie

RENA MARCINIAK-KOSMOWSKA

Warszawa

Stara fotografia

ta mała dziewczynka
z różową kokardą we włosach
wypadła z albumu
i przygląda mi się zdumiona

która z nas bardziej się dziwi
szybkim krokom czasu
i zmianom oblicza

co się właściwie stało
kiedyśmy się minęły
na jakim zakręcie

włosy przyprószyła siwizna
blask oczu zgasiły zwiastuny zmarszczek

jednak ta mała dziewczynka
bierze mnie gwałtownie za rękę
i prowadzi bez lęku
w przeszłość

ANDRZEJ KOSMOWSKI

Warszawa

Krótki generacyjny bilans życia na marginesie wiersza Carrie Fountain

jeszcze pamiętam
jak powtarzano do znudzenia
że jesteśmy zbyt młodzi
by móc wyobrazić sobie świat
w jakim przyszło nam żyć

dorośliśmy i nagle się okazało
że jesteśmy zbyt inteligentni i dociekliwi
by móc wyobrazić sobie świat
w jakim przyszło nam żyć

potem zmieniliśmy
czy też nam zmieniono
dekoracje na bardziej efektowne
i niespodziewanie się okazało
że jesteśmy zbyt naiwni i prostolinijni
by móc wyobrazić sobie świat

w jakim przyszło nam żyć

a teraz chyba jesteśmy już za starzy
by móc wyobrazić sobie świat
w jakim przyszło nam żyć

za oknem snuje się mgła
jak nostalgiczna przytulna opowieść
i nawet życiowe rachunki się
mniej więcej zgadzają

PAWEŁ KUBIAK

Piastów

Napisałem smutny wiersz

Przebudziłem
się ze snu,
który dany
jest każdemu dzieciństwu,
przebudziłem
się z pięknego snu,
który dany
jest nawet najbardziej
okradzionemu dzieciństwu.
– W moim pokoju stał
nie heblowany
stół,
na nie heblowanym
stole, w moim pokoju
leżał tępy nóż;
chleb był czerstwy, a
piekarz pijany.

Kiedy przebudziłem
się ze snu,
który dany
był mojemu dzieciństwu –
wymówiłem
swoje pierworodne „a”.

ANDRZEJ ZANIEWSKI

Warszawa, ZAiKS
Laureat Nagrody Światowego Dnia Poezji ustanowionego przez UNESCO

Z dzieciństwa

Marzyłem o wilkołakach
I romantycznych rycerzach
Na wyludnionych szlakach,
Na kresach.

Marzyłem o wodnicach
I czarodziejskich harcach
W oślepiłych okolicach,
Na krańcach.

Pamiętam gwiazdy,
O których mówiono,
Że są wysoko rozsypaną solą.

I jeszcze ogień bardzo światły,
Choć zagubiony w oku kota
Skrzydłem trzepotał.

GRZEGORZ WALCZAK

Warszawa, ZAiKS
U honorowany medalem Gloria Artis

* * *

Przez słoje w mym ciele
wrysowane przez czas
fałujesz moja krwi tętnicza.
Z której strony przyjdzie drwał,
by mnie zachłysnąć
toporem jasności?

MIRA ŁUKSZA

Białystok
Laureatka Nagrody Światowego Dnia Poezji ustanowionego przez UNESCO

* * *

Każde gniazdo
ma swoją legendę.
Gwiazdozbiór rodu –
w każdej tkance.
Chodzę po świecie
witając się z duszami.

Róża

Dzika różo
Na samotnej planecie między
Michałowem i Gródkiem
liść do mnie piszesz.

ALEKSANDRA SMERCHAŃSKA

Warszawa

* * *

Nakładam na siebie tony wierszy
Naiwnie przekonana, że
Zbroja z pierzastych słów
Ochroni mnie
Przed złem tego świata

MARCIN MOLSKI

Warszawa

* * *

Teraz już wiem
Uciekam w przyziemność i rutynę żeby
Zapomnieć o samotności
Wchodzę w młynek absurdu
Zeby się zbawić

Teraz już wiem
Jestem obcy
Nigdy nic nikomu w nicości nie
Błądzą w ślepych oczach

Teraz już wiem
Ja dążę do wolności i decyzja zależy ode mnie
Chociaż nic nie mogę zrobić
Utkwiłem pomiędzy próżnią a nicością

Teraz już wiem
Nie ma Boga

KS. TOMAS WOLBOS

Warszawa

Niewiasta dzielna (Fragment)

Niewiasta dzielna jest jak perła
Która się rodzi przez cierpienie
Przez blaski życia i przez cienie...
Za piękną mądrość godna berła
Swe piękno bierze z Serca Pana
Gdyż tam jest źródło każdej cnoty
I tam rozwiąże swe kłopoty...

JAN RYCHNER

Warszawa, ZAiKS

Uhonorowany medalem Gloria Artis

* * *

Niebo dziś rozpląkało się
I serce czyjeś pękło.
Przygniótł je ciężar miłości
I moje życie padło na kolana.
To nie tak miało być.
Dalej już bez nas,
To potem nie dla nas.
Czas biegnie po naszych śladach
W przeciwnym kierunku.
Pozostaliśmy tak,
Aż do zmierzchu dnia,
A potem – nie pytaj
Już o nic.

ZBIGNIEW MILEWSKI

Warszawa
U honorowany medalem Gloria Artis

Powrót do sadu jak smutek

Niosę po śniegu z płatków jabłoni
Zimne wspomnienie na rękach
W futrze zbyt gęstym na wiosnę.

Obok wybitej w pospółce jamy
Pełnokwiatowy rododendron,
Fiolet rozsadza różowe pąki.

Żegnam czekania przy bramie
Mamę, przekwitły sad, kolejny kamień
Węgielny wzmocni straż cieni.

JERZY PARUSZEWSKI

Żyrardów
Zasłużony dla Kultury Polskiej

Akty (roz)strzeliste

Na szali: wiara, nadzieja, miłość.
Na drugiej – żal.
Równowaga życiowa

Bajeczne uczucie

Lubię patrzeć Ci w oczy:
Twoje spojrzenie nieruchomieje,
Twarz zastyga powoli,
Ramiona sztywnieją,
Paraliż sięga palców,
Schodzi głębiej,
Jeszcze niżej,
Aż po końce stóp...
I taką Cię lubię!
Twój Bazyliszek

ENORMI STATIONIS

Warszawa

Proxima Centauri

nieuzbrojonym okiem
niewidoczny z ziemskiego świata
mały czerwony karzeł

wśród nieskończonej liczby gwiazd
świejących we wszechświecie
znajduje się najbliższe Słońca

porządek kosmosu jednak
nie pozwala im się zbliżyć

wszystko jest poukładane chaotycznie

KAZIMIERZ KOCHAŃSKI

Warszawa

Pływy

Odlatują ptaki
pustoszeją plaże

kurczy się bezkres

przetrząsają piasek
poszukiwacze szczęścia

niepokój fal.

AGNIESZKA MONIKA POLAK

Lublin

Prezes Lubelskiego Oddziału ZLP

Nil

Jestem jak
zgubiony Nil.
Spragnionych napoję,
głodnych nakarmię,
wątpiącym dam nadzieję.
Sama usycham
z pragnienia.

KAZIMIERA SZCZYKUTOWICZ

Kielce

* * *

Ziemia

Jak arka w galaktyce
W niej okruch Polska
Na twarzy świata
Nad Bałtykiem

I /ja/ człowiek – taki /nikt/ ktoś
W tej całości

Żyje i czuje każdym zmysłem

IGNACY KRZEMIŃSKI-IWAN

Warszawa

„Kolory Duszy”

Pierwszy stanowi trzon
On ma zachwycać
Jest tym, czego każdy szuka przez całe życie

Drugi jest uzupełnieniem
Powoli opływa twardą powłokę
Po to by uwypuklić piękno

Trzeci to ten najważniejszy
Scala resztki dumy i godności
To on powoduje, że codziennie,

Ciała umierają, a dusze rodzą się na nowo

IGOR TOKARZEWSKI

Warszawa

„Są takie chwile”

I

Są takie chwile, kiedy mi się zdaje,
Że widzę więcej, niż kreują oczy,
Jakby był we mnie jakiś głos proroczy,
Którego nie zna nikt – sam nie poznaję –
Lecz wsłuchawszy się w treści jego brzmienia
Skrzydeł nabieram i mocą natchnienia
Lecę ku niebu, by wysoko w górze
Zawisnąć ponad światem i donośnie
Wygłosić mu pieśń, która we mnie rośnie
Jak błyskawica kłębiąca się w chmurze.

II

Lecz kiedy tylko wzbić się usiłuję –
Na ziemię padam bez sił i bez ducha.
Bo chociaż mi się zdaje,
że widzę głębiej,
że słyszę wieszczy głos
i mam skrzydła anioła, czy jakieś inne...
To mi się zdaje
i tylko zdaje
nic więcej

ANNA CZACHOROWSKA

Warszawa

Uhonorowana medalem Gloria Artis

Dziesięć próśb grzesznika

Panie Mój
Zapal światło
w podróznym korytarzu zdarzeń
Wylej żółć
poza ramy
jestestwa mojego
i zbutwiałych resztek marzeń
Wyprowadź
z obłądu niedojrzałych słoneczników
Wypal chwasty
w gąszczu ścieżek
trwania doczesnego
Pośród wiatrów
głaszczących łany zbóż
Weź mnie
jak okruch
rozpyl w tysiące pyłków
na niebieskie płaszczyzny
Ojczyzny Twojej
i... zbudź
Panie Mój
Żółty
Panie Mój
Zielony
pozwól mi gładzić grzech powoli
Jak Baranka Twego
Białego

BEATA VARGOVÁ KURACINOVÁ

Urodziła się w Trnawie (1948). Pisaniem wierszy zajmuje się już od lat studenckich. Publikuje w licznych czasopismach, tomikach, almanachach, prezentowane również w radio i telewizji. Debiutowała zbiorem *Pohladenie* (1975). Kolejno wychodziły jej tomiki *Náručie* (1978), *Starší o pár slov* (2008), *Beztebie* (2016).

Dwoje

Nie chcę być ofiarą, darujesz mi czułość.
ponoć był ze mnie bardzo dobry druh.
pamięć mi kreśli
twoje ślady w śniegu,
co zawsze tylko chce wziąć.

Ciężko powstaje
jeden wiersz dla dwojga.
Słowa to jest myląca kulisa.
Pod nimi źródło,
które nie wysycha,
przejrzyste, czyste, napij się.

Jestem flisakiem, co ślizga się po wodzie,
aż palą mięśnie, jakich od dawna mi brak.
Gdzie znaleźć siłę?
W ziemi, w narodzie?
Tylko krzyk widzę w przerażonym
wzroku...

Kiedy śmierć ci zajrzy w oczy,
igła kompasu twego spory łuk zatoczy
Nie wierząc nikomu innemu,
Swojej północy masz szukać samemu.

JOANNA KALINOWSKA

Italia

Astral

wiem, że wkrótce będę musiała odejść
tańczyć pomiędzy chmurami
cudownie lekka i świetlista
może kiedyś cień mojej bosej stopy dotknie
refleksu słońca na ścianie twojego pokoju
i będzie to jak pozdrowienie zza zasłony czasu
i odpowiesz uśmiechem sam nie wiedząc czemu...

Przekład autorki

LUDMIŁA KIEBICZ

Grodno

Prezes Grodzieńskiego Oddziału Literatów

Klacz

Nigdzie z tobą nie pójde ja,
na kraj świata ni za jego kraj.
Okulbaczę gniadą klacz
i pożegnam nienawistny raj.

Minut pięć i na zlot gotowam,
nerwy w garść, gruda śniegu w tan.
Bystrzej od wiatru klacz gna,
w tyle został nienawistny dom.

Kromka chleba na drogę wystarczy
samej jednej w poświstach zimy.
Rwie klacz prosto do nieba,
a ty żegnaj, uparty mój miły.

Przełożył Aleksander Nawrocki

LUBOW KRASZEWSKAJA

Brześć, Białoruś
Wiceprezes Oddziału Związku Literatów

Nić losu

Nić losu cienka krnąbrna
Zna swoją drogę w ciemno:
To nad przepaścią wiedzie,
Albo za chmury grząskie
Boso, pieszo – po morza
Wodach – jaki honor!
Ale jestem z nią w sporze.
Wszystko co było i jest
Wiążę w supelki – na pamięć.
I skracam tę swoją nić,
Zwijam ją w kłębek, żeby
Ptaki zmieniły ją w pieśń.

Przetłóżył Aleksander Nawrocki

TATIANA ŻITKOWA

Ryga
Prezes Międzynarodowego Stowarzyszenia Pisarzy

* * *

Jak leniwie płynie rzeka
Niby życie, gdy się rodzi
I zwarte obłoków stada,
I smutku przepastne drogi.

Do ciebie przylgnę lekko
I zasnę na kromce nocy.
W ciszy bieli się okno
I szczęście nie chce uchodzić.

* * *

Ranek mnie uzdrawiał światłem,
W południe omdlewałam od skwaru,
Wieczór w supel zawiązany
Pozapłatał wszystkie barwy
I zapachniał wierszem, miętą,
I pogroził gromem z chmury,
A po pagórkach spadzistych
Konie biegną z nocą w siodłach.

Przetłóżył Aleksander Nawrocki

JOANNA SVENSSON

Szwecja

Magia miłości

Obudziła mnie magia
Twojego głosu
W śnie widziałam
cień Twojej miłości
Miłości która kiedyś
należała do mnie
A teraz jest cieniem
własnego cienia
w bezdennych
ciemnościach nocy
W bezdennej tęsknocie
do magii Twojego głosu
w bezdennej tęsknocie
do Twojej bliskości.

ANNA CZACHOROWSKA

Jabłonna

**Międzynarodowy Festiwal Poetycki
PARS POETRY 2020 – Słowacja**

W dniach 6–9 lutego 2020 r. w Słowacji odbywał się Międzynarodowy Festiwal Poetycki PARS POETRY 2020. Organizatorem Festiwalu było Stowarzyszenie Internetowych Autorów PARS ARTE w Bratysławie. Prezes Stowarzyszenia Ondrej Kalamár i dyrektor sekcji wydawniczej Zuzana Kuglerová – poeci, członkowie Związku Pisarzy Słowackich, Centrum PEN i Akademii Słowiańskiej – byli także moderatorami spotkań w Bratysławie i na zamku w Smolenicach. W festiwalu uczestniczyli autorzy z kilku krajów Europy. Wśród nich reprezentanci Polski: Anna Czachorowska, Aleksy Wróbel, który także reprezentował Wielką Brytanię, gdzie tworzy i mieszka od lat oraz młody kompozytor i poeta Marcin Dominik Molski.

W dniu 6 lutego, o godzinie 19.00 rozpoczął się wieczór poetycko-muzyczny gości zagranicznych. Spotkanie miało miejsce w kultowej kawiarni artystycznej „Siedem Strun”, założonej dla upamiętnienia legendarnego barda, poety i aktora rosyjskiego Włodzimierza Wysockiego. W kawiarni panuje atmosfera nasycona jego klimatem. Jego głos wita przybyłych gości swoim charakterystycznym głosem. Na ścianach wiszą gitary i jego podobizny. Gościom podawana jest prawdziwa rosyjska herbata. To pierwsze spotkanie poświęcone było autorom zagranicznym. Ich wiersze przetłumaczone na język słowacki czytali w Zuzana Kuglerova i Ondrej Kalamar. Pieśni Bułata Okudźawy i Włodzimierza Wysockiego przy akompaniamencie gitar wyśpiewali: Valery Postharov i Marcin Molski.

Następnego dnia (7 lutego) uczestnicy Festiwalu zostali zaproszeni do Narodowego Centrum Informacji Literackiej, gdzie dyskutowano na temat roli poezji we współczesnym świecie. Każdy z autorów opowiedział o swoich działaniach i związanym z tym doświadczeniach z ich własnego kraju. Po zakończeniu tego owocnego spotkania goście pojechali do zamku w Smolenicach, gdzie zostali zakwaterowani. Jeszcze w tym samym dniu odwiedzili Bibliotekę i Izbę Pamięci wielkiej osobowości literatury słowackiej, Vincenta ikulu w miejscowości Dubova. Goście zwiedzili również Narodowe Muzeum Słowackie wielkiego człowieka narodu słowackiego, Ludovita Stura w Modrze. Wieczorem na zamku w Smolenicach odbyła się prezentacja członków Pars Artem, następnie wieczór poświęcony poezji słowackiej i czeskiej. Moderatorem był poeta Miroslav Kapusta.

Kolejny dzień (8 lutego) był również bogaty w wydarzenia, od rana do wieczora. W tym dniu odbyły się prezentacje poetów z Polski (Anna Czachorowska, Aleksy Wróbel i Marcin Molski), z Bułgarii (Ełka Nyagolova, Valery Postharov) i Rosji (Ludmiła Snitenko) Po tych spotkaniach z zagranicznymi gośćmi były kolejne prezentacje członków Pars Artem oraz przedstawienie projektu romskich studentów, Lukasa Vavru i Anny Polakowej. Następnie Galaprogram, w czasie którego ogłoszono wyniki konkursu literackiego, zorganizowanego przez Stowarzyszenie Pars Artem.

Laureatem Pars Poetry 2020 został Marek Sopko, a bardem 2020 Benjamin Skrek. Książka Roku 2020 – ta nagroda trafiła do Dany Janebovej. Odkrycie roku to Kristyna Boorova-Peštova. Poza tym przyznano I, II i III nagrodę w dwóch kategoriach: autorzy, którzy nie publikowali jeszcze drukiem swoich książek i autorzy którzy już wydali swoje książki.

Nagrodę Jury w składzie: Miroslav Kapusta, Ondrej Kalamar, Zuzana Kuglerova, Dimana Ivanowa, Roman Michelko i Jan Tazberik otrzymała Janka Biskupicowa i Neullior Aeternum. Po raz pierwszy przyznano też nagrodę Maroša Banceja, który do swojej śmierci bardzo wspierał działalność Pars Artem. Pamięć o nim została uczczona minutą ciszy przed ogłoszeniem wyników konkursu literackiego.

Założyciele Stowarzyszenia Pars Artem i organizatorzy Festiwalu Poetyckiego PARS POETRY – Zuzana Kuglerova i Ondrej Kalamar, zostali nagrodzeni za swoją działalność na rzecz krzewienia kultury słowackiej i słowiańskiej. Dyplomy i legitymacje członkowskie Akademii Literatury i Kultury Słowiańskiej z siedzibą w Warnie wręczyła Prezes tej Akademii, Ełka Naygolova, a dyplomy Międzynarodowej Akademii Rosyjskiej z siedzibą w Moskwie wręczyła poetka i członek tej Akademii, Ludmiła Snitenko.

Patronat tych wielkich słowiańskich instytucji to wielki zaszczyt dla działającego od trzech lat Stowarzyszenia Pars Artem. Jego założyciele byli bardzo wzruszeni, że doceniono ich działalność. Na zakończenie odbył się niezwykle recital Patrika Kee.

W ostatnim dniu (9 lutego) odbyła się dalsza prezentacja członków Pars Artem oraz seminarium na temat specyfiki słowiańskiej poezji w kontekście twórczości zagranicznej poezji. Wszystkie dni festiwalu, mimo wielości spotkań i dyskusji, były bardzo przyjazne. Panowała bardzo serdeczna atmosfera, pełna miłości do słowiańskiej poezji. Po programowych spotkaniach do późnych wieczorów trwały jeszcze spotkania, już towarzyskie, pełne radości i wspólnych śpiewów. Bardzo

trudno było się rozstać. Gdy wyjeżdżaliśmy z zamku, nasi słowaccy przyjaciele jeszcze długo machali nam na pożegnanie rękami, chusteczkami w rękach, zapraszając na kolejne festiwale.

p.s.
Podczas trwania Festiwalu, na facebooku pojawiały się życzliwe komentarze. Cytat jednego z nich:

„Podczas gdy polityka rozbija społeczeństwo i wywołuje negatywne emocje – Poezja jest jej opozycją. Przynosi poczucie wzajemnej przynależności, przyjaźni, miłości. To jest wielka sprawa, wielki cel: wprowadzić harmonię w pełnym emocji okresie przedwyborczym”.

Anna Czachorowska

JERZY PARUSZEWSKI

Bliskie spotkanie – Białoruś

XXVII MIĘDZYNARODOWE TARGI KSIĄŻKI W MIŃSKU

W dniach od 5 do 9 lutego 2020 w stolicy Białorusi odbyły się doroczne, już dwudzieste siódme, prezentacje wydawców książek z różnych stron świata. Towarzydziły im liczne oficjalne obrady poetów, pisarzy i tłumaczy, spotkania autorów z publicznością, dyskusje merytoryczne, seminaria, promocje, koncerty, a także występy teatralne. Na zaproszenie Ministerstwa Informacji Republiki Białoruś oraz Związku Pisarzy Białorusi, w dniach 5–7 II w wielu z tych wydarzeń wzięła udział delegacja polskich literatów w składzie: Aleksander Nawrocki (przewodniczący), Agnieszka Monika Polak i Jerzy Paruszewski.

W usytuowanej w reprezentacyjnej dzielnicy Mińska, nowoczesnej hali wystawienniczej Belexpo (zbudowano ją na planie kwiatu lnu – Białorusini są dumni, że ich kraj jest trzecim na świecie producentem włókna lnianego), zmieściły się stanowiska kilkudziesięciu wydawców – najwięcej z Białorusi, jednak szeroka, apolityczna, nastawiona na handlową i artystyczną współpracę formuła imprezy spowodowała, że w przyjacielskim sąsiedztwie znalazły się (przykładowo) ekspozycje:

Rosji (z udziałem także mniejszych republik FR – zwłaszcza Tatarstanu, Czuczwaszji, Baszkirii), Ukrainy, USA (na wielkim stoisku, w samym środku hali, Amerykanie przedstawili ofertę tematyczną, dotyczącą wszelkich aspektów podróżowania po ich kraju), Chin, Iranu (jedna i druga ozdobione dziełami sztuki oraz wyrobami rzemiosła artystycznego w stylach narodowych), Indii, obu Korei, jak również Palestyny i Krymu.

Uwagę zwracały miniaturowe wydania dzieł klasyków (głównie rosyjskich), rosyjskie i białoruskie, niezwykle kolorowe wydawnictwa dla dzieci (książka-szkatułka na mniejsze książeczki o tematyce ekologicznej; trapezowata w kształcie, jakby pochylona „Książka z ukłonem”, poświęcona zasadom wychowania; książka z treściami ukrytymi na specjalnie wysuwanych kartach – do samodzielnego odnalezienia przez dziecko i wiele innych, pomysłowych propozycji).

Bardzo rozbudowane, dobrze położone (w pobliżu głównego wejścia) i wyraźnie oznakowane było stanowisko Polski, składające się z dwóch, sąsiadujących ze sobą części. Na obu królowały liczne książki Olgi Tokarczuk, z tym że jedna poświęcona była niemal wyłącznie naszej Noblistce (i opatrzona jej dużym plakatem). Ponadto zwracały uwagę tomy poezji (np. dzieła Herberta) oraz książki o tematyce historycznej – jedne podejmujące trudne zagadnienia z dziejów Polski (niewykorzystane szanse, tradycyjni wrogowie), drugie pełne wspomnień z okresów świetności naszego państwa, w tym monografie sławnych Polaków, takich jak Józef Piłsudski, mocno obecny zresztą i na stoisku naukowego wydawnictwa białoruskiego: książkę o nim, wydaną z udziałem przedstawicielstwa dyplomatycznego RP w Mińsku, reklamował tu duży, bardzo wyróżniający się, wertykalny banner. Białorusini chętnie sięgają po historie o przodkach z czasów Wielkiego Księstwa Litewskiego, a tym samym i Korony Polskiej. Na stanowiskach białoruskich łatwo znaleźć książki w rodzaju „Ród Sapiehów”. Wiele spotkanych osób z satysfakcją mówiło naszej delegacji o swoich polskich, szlacheckich i arystokratycznych korzeniach.

Uzupełnieniem ekspozycji były atrakcyjne „żywe ozdoby”: przy stoisku Prezydenckiej Biblioteki Republiki Białoruś pozowało do zdjęć kilku szeroko uśmiechniętych żołnierzy różnych specjalnych formacji białoruskiej armii, w pełnym umundurowaniu i z całym osobistym uzbrojeniem, tuż obok paradowały Białorusinki w strojach ludowych, a po alejkach hali przechadzał się ktoś przebrany za niedźwiedzia „Miszkę”.

Znaczną uwagę skupiała estrada, ozdobiona panoramicznym zdjęciem krajobrazu z zamkiem w Mirze – tu występowali muzycy klasyczni, śpiewający gitarzyści, recytujący aktorzy i spora liczba autorów, promujących swoje książki.

Dla polskiej delegacji najważniejsza była prezentacja antologii z międzynarodowego cyklu, ukazującego się nakładem Wydawnictwa Książkowego IBiS Aleksandra Nawrockiego „Mosty: Warszawa-Mińsk, Mińsk-Warszawa” (pol.-ros.) oraz innych książek, głównie będących owocem literackiej współpracy polsko-białoruskiej, zainicjowanej przez tego samego wydawcę.

Wydarzenie miało miejsce na stoisku Związku Pisarzy Białorusi, jego gospodarzem była Elena Stelmach, wiceprezes ZPB, sprawująca pieczę nad komunikacją z literatami polskimi, a gośćmi honorowymi – cała trójka ww. delegatów z Polski oraz białoruscy współautorzy (prawie wszyscy) wspomnianej antologii.

Aleksander Nawrocki obszernie omówił korzyści płynące z poetyckiej i translatorskiej współpracy polsko-białoruskiej, wtórowali mu Agnieszka Monika Polak i Jerzy Paruszewski. Wszyscy polscy goście czytali też swoje wiersze – utwory pochodziły również z innej antologii z cyklu „Mosty”, powstałej dzięki współpracy poetów nie tylko z Polski i Białorusi, ale także Litwy, Łotwy, Estonii. Przedstawiona została książka „Polska poezja współczesna w przekładach brześcian” (jęz. białoruski) oraz czasopisma „Poezja Dzisiaj” (IBiS) i „Żyrardowskie Zeszyty Literackie” (ŻWL – WL CKŻ).

Jeden z białoruskich współautorów warszawsko-mińskiej antologii pięknie śpiewał, akompaniując sobie na gitarze.

Podkreślić trzeba, że licznie gromadząca się podczas polsko-białoruskiej imprezy publiczność nie tylko wytrwała – na miejscach wyłącznie stojących – dwie godziny, lecz i reagowała bardzo żywo, zawsze życzliwie, na każde wystąpienie, a rozdawane przez naszą delegację książki i czasopisma (wśród nich wydawnictwa tylko w jęz. polskim) pochwycone zostały błyskawicznie!

Ważną część XXVII MTK w Mińsku był cykl dyskusji i seminariów dotyczących roli literatów i tłumaczy w dziele wzajemnego wzbogacania kultur wszystkich krajów i przyjaznego zbliżenia narodów. Ze względu na swoje położenie geopolityczne Białoruś czuje się szczególnie zobowiązana i gotowa do pełnienia roli centrum dialogu i pośrednika w kontaktach, korzystnych dla wszystkich partnerów z bliska i daleka.

Poza kompleksem Belexpo też odbywały się kluczowe dla Targów spotkania, np. w księgarni „Przyjaźń”, gdzie z największym uznaniem podkreślano wartość dorobku literackiego narodów mniejszych liczebnie. Szczególnie dużo uwagi poświęcono przy tym Tatarom (warto dodać, że ich przedstawicielki przybyły w tradycyjnych, bogato zdobionych, czerwonych czapkach), Czuwaszom i Baszkirom.

Bez wątpienia najbardziej doniosłym wydarzeniem był „okrągły stół literatów” w reprezentacyjnej sali Związku Pisarzy Białorusi, ozdobionej godłem i flagą RB oraz złotą gwiazdą gwardyjską i fotograficznymi portretami mnóstwa białoruskich pisarzy i poetów, którzy wzięli udział w walce z hitlerowcami podczas II wojny światowej. N. I. Czerginiec, Prezes ZPB, przywitał liczne grono białoruskich i zagranicznych literatów (wśród nich delegację polską), każdą osobę wymieniając z imienia i nazwiska. Chcąc uzmysłowić sobie różnicowanie narodowe zebranych, wystarczy chyba powiedzieć, że naszymi sąsiadami byli Irańczycy, Rosjanie (m.in. z Syberii i Nadwołża), Azerka, Hiszpanka, Baszkir, Tadżyk, Uzbek, Kirgiz, Kazach, Rumun, Mołdawianka, Węgier, Słowak, Anglik, Austriak, Niemiec, Litwin, Łotysz, Estończyk, Ukraińcy i oczywiście – Białorusini (a to tylko część obwodu „okrągłego stołu”).

Rozmawiano o osiągnięciach wydawniczych w poszczególnych krajach, prezentowano książki i czasopisma w wielu, często bardzo egzotycznych językach. Opowiadano o współpracy wydawców, festiwalach poezji, wzajemnych odwiedzinach literatów z różnych państw. We wszystkich tych dziedzinach bardzo korzystnie wypadła wypowiedź Aleksandra Nawrockiego, którego działalność jest na świecie od lat bardzo ceniona. Na tym zebraniu nastąpiło kolejne tego potwierdzenie: został udekorowany medalem Związku Pisarzy Białorusi za wybitne zasługi dla współpracy międzynarodowej oraz literatury białoruskiej i rosyjskiej (rosyjski jest – obok białoruskiego – oficjalnym językiem Republiki Białoruś), otrzymał ponadto dyplom zaświadczający o tych zasługach. Agnieszka Monika Polak i Jerzy Paruszewski zostali wyróżnieni dyplomami z podziękowaniem, wręczonymi osobiście przez Prezesa ZPB: „Za wielki wkład w rozwój literatury i umocnienie przyjaźni między narodami”.

Serdeczna gościnność gospodarzy towarzyszyła nam na każdym kroku: dobry hotel, smaczne jedzenie (Białoruś od początku istnienia państwa utrzymuje się wśród 15 największych producentów przetworów mlecznych na świecie), sprawny system transportu gości MTK, uprzejma obsługa na lotnisku w Mińsku i fachowość białoruskich linii lotniczych, to zdecydowane plusey.

Sam Mińsk – miasto terytorialnie mniejsze od Warszawy, ale z większą o 200 tys. liczbą ludności (prawie 2 mln.) – po II wojnie światowej odbudowano z ruin w nowoczesnym, ładnie urozmaiconym stylu. Uchroniła się, lub była pieczołowicie odtworzona, ok. jedna trzecia dawnych zabytków – głównie ocalały kościoły i cerkwie. Czystość miasta i stan elewacji dosłownie wszystkich budynków są absolutnie wzorowe! Sporo zieleni, malownicza rzeka Świsłocz i duże jeziora. Turystę z Zachodu może zaskoczyć całkowite zachowanie radzieckiej symboliki w przestrzeni publicznej, łącznie z napisem na szczycie potężnego gmachu: „MINSK –

MIASTO BOHATER”, poprzedzonym Gwiazdą Bohatera Związku Radzieckiego, czy radziecką flagą na ultranowoczesnym kompleksie muzeum-pomnika Wielkiej Wojny Ojczyźnianej (walki z hitlerowskimi Niemcami, 1941–45). O tym, że do dalszej historii też się sięga, pisałem już wyżej. Dowodzą tego także liczne pomniki (wśród nich Adama Mickiewicza, jak również Walentego Wańkowicza, twórcy m.in. „Portretu Adama Mickiewicza na Judahu skale”) oraz przeróżne instalacje metalowe – dobrym przykładem jest pięknie wykonana i gęsto opleciona kolorowymi lampkami LED karoca Gubernatora Obwodu Mińskiego z XIX w. – można ją podziwiać przy zrekonstruowanym dawnym ratuszu, niedaleko katedry rzymsko-katolickiej.

Jeżeli już mowa o lampkach, to Mińsk słusznie chwali się mianem jednego z najpiękniej oświetlonych nocą miast świata. Najbardziej zachwycają „malinowe dachy”, „miodowe kamienie”, „płonące osiedla” i „organy z największych piszczałek”. Największe rzeczy, to zresztą specjalność Białorusi: ogromna produkcja potasu (16 % światowego wydobycia), dziesięciokołowe traktory, woźdła-wywrotki o udźwigu 450 t. Dodajmy jeszcze wyjątkowo wysoki odsetek Polaków: na 9,5 mln. obywateli RB naszych rodaków jest 1,5 mln. Ciekawy kraj, któremu wciąż poświęcamy za mało uwagi. Jednak literaci z obu stron granicy wytrwale poszukują większego zbliżenia między dwoma słowiańskimi narodami. Powodzenia!

Jerzy Paruszewski

Od lewej: Al. Nawrocki, Agnieszka M. Polak, Jerzy Paruszewski i Aleksandr Awiarjanau – dyplomata i poeta białoruski.

WIERSZE NADEŚLANE

WIKTORIA MISIAK

lampa

dostałem kiedyś lampę
 abażur jak psu z gardła instrukcja po dwóch kawach i silnym wietrze
 nic wartego
 uwagi czasu i poświęcenia chwili życia zabieganego
 Starego Człowieka w dwudziestej piątej jesieni
 lampa schemat zawsze to samo abażur ma wyglądać
 żarówka się palić i będzie
 dobrze
 w mojej sypialni piwnicy emocjonalnej na ścianie wśród innych
 wystawiona do widowiskowego zagryzienia przez szczury

zapaliłem lampę
 wyczyściłem lampę
 nie zniszczyłem lampy
 nie kopałem lampy
 nie rzucałem lampą
 nic więcej lampie nie poradzę
 lampa serca lamparta czy myszy nawet
 nie ma
 lampa się pali i pała światłem na pstryknięcie palcami

instrukcja do lampy a po co a komu do szczęścia potrzebna
 nic wartego uwagi
 tylko gryzienia przez szczury
 i inne człowiecze niedopatrzienia

ERYK SZKUDLARZ

„Maki, chabry i stokrotki”

Ostatniego dnia lata leżę na łące
i nosem kradnę z powietrza każdy gram
zapachu, w jaki ubierają się rozkwitające
owoce erotycznej przygody
Słońca, wody i ziemi.

Stokrotki sielsko szepczą mi do ucha
historię o dziewczynie, która choć
Kochała chłopca, to bała się z nim poznać.
Postanowiła rzucić się do rzeki.

Chabry w oddali spoglądają na świat
ze smutkiem, ponieważ ciągle wspominają czasy,
gdy młodzieńcy zrywali z nich bukiety.
Młodych mężczyzn powołano do wojska.

Tylko maki płaczą z powodu własnych historii.
Na ziemię spadają kolejne ich płatki – jak łzy
za miłością do samych siebie.
Wkrótce zwiędną całkowicie.

Pszczoly już odleciały a motyli zabrakło.
Słońce ustąpiło miejsca swoim kuzynkom.
„Na mnie też już pora”, mówię
zostawiając po sobie kwiatom tylko wiatr i tematy do rozmowy

ANKA MIECZYŃSKA-JEROMINEK

Pamięci Krzysztofa Jerominka

tobie 1

wiem że umarłeś
byłam przy tobie w szpitalu
w przeddzień twojej śmierci
wiem że umarłeś
byłam na pogrzebie
sypnęłam garść ziemi do grobu
wiem że umarłeś
załatwiłam wszystko co trzeba
wróciłam do domu
nie ma cię
dlaczego
nie wiem

AMJ kwiecień 2019

tobie 2

wczoraj rocznica naszego ślubu
czekałam że przyjdiesz
nie żeby z naręczem kwiatów
ale że się chociaż odezwiesz
zawsze pamiętałeś
a teraz milczysz
jakbyś
umarł

AMJ kwiecień 2019

tobie 3

tak bardzo nie wiem
co czujesz
zupełnie nie wiem
co myślisz
daleko jesteś czy blisko
powiedz
zrozumiem
tęsknię
kocham

AMJ czerwiec 2019

SANDRA KOCHA

Vitae

Przeszłość to lekarstwo
Na ból stawów i mięśni

Przeszłość to zastrzyk
Morfina
Gdy wstrzykniesz
Dzisiaj mija

Choroba to mutacja
Niechcianej przyszłości
Ciągłe się rozwija
I kąsa niczym żmija
Wpija swój jad
A wygląda jak mój brat

Patrzy przenikliwymi oczami
I rozrywa ostrymi kłami
Zjada części po kolei
Byśmy siebie nie widzieli

Życie to droga
Droższe od tysiąca lat świetlnych
Nałogowy hazardzista
Mimo woli kulki rzuca
I czas trwoni
W pogoni zapomina

Że przeszłość była
A przyszłość będzie

A teraz – kto wie?
Może już go nie zdobędzie
Bo na nie – kto wie?
Może już nie stać.

Mimo to je lubię
Choć przychodzi
Gdy odchodzi...

MACIEJ STĘPNIAK

Rocznik '71. Operator wózków widłowych, spawacz, aktor, były kierownik odlewni aluminium, psycholog. Poetyzuje, bo mu się ulewa.

Larry się powiesił

o tym że jest zbędny dowiedział się przypadkiem
gdy twarz ogoliła mu się sama bez patrzenia w lustro
w pierwszej chwili nie zrozumiał tego znaku
pomyślał pośpiech przywidzenie przeoczenie

zignoruj to

uwaga nie jest niezbędna
kiedyś czytał życie na przemiał czy coś w tym rodzaju
ale to nie o nim przecież – to o tobie
szybko bez śniadania nie wyszedł do pracy
której nikt nie potrzebował ale za którą wszyscy
nie zapłacili i wrócił donikąd nigdy się stamtąd nie ruszając

napisał wiersz którego nikt nie przeczytał
ty też nie
wydał wszystkie oszczędności
na największą w historii wyszukiwarkę
(Larry powiesił się)
przyszedł rachunek z elektrowni

RYSZARD WASILEWSKI

niedokończony dzień

szum odległego oceanu
wysłuchany w muszli
i pod oknem
stara lipa z wróblem i kosem
jak rozśpiewany las
więc może ten dzień
oczekiwać i przypuszczeń
ułożyć już do snu
żeby jutro małym sprawom
nadawać nowy sens
wznawiać
i przyspieszać

aby nie wrzucać
do martwego morza
wiadomość w butelce

MACIEJ BUJANOWICZ

(12.02.1999 r.) – poeta, student filologii polskiej na Uniwersytecie Jagiellońskim, laureat wielu Ogólnopolskich Konkursów Poetyckich. Wydał *Synkretyzm nocy* (2016), *Reloveution* (2017), *Łazarz* (2018).

Z poezją u nogi

marmurową płytą przykrywam się przed słońcem
a ciepła ziemia przyjmuje mnie z milczeniem
jej czarne usta pełne są pokory
mamrocze imiona martwych na przemian z przekleństwami
tak że nie sposób już ich odróżnić

lód mnie otacza a lud osądza
pamiętaj że ręka która niesie do chrztu
musi mieć również siłę utopić

a przecież i tak każdy wyznaje swoją religię
składając ofiary w barze siłowni na boisku

nie uciekaj
i tak będziesz się czuł rozdarty jak matka mordercy
z poezją u nogi nie uciekniesz
nigdy

JERZY STASIEWICZ

Ironia poezji Małgorzaty Kulisiewicz

Ciekawe bywają drogi książek od autora do pióra recenzenta.

Jedenasty listopada, telefonuje Jasio Szczurek, jest w Krakowie w Hotelu Europejskim na promocji najnowsze tomu Konfraterni: „Pod rękę z wierszem przez obszar pamięci”. Siedzą w kawiarni grupą poetów, delektując się przednią kawą, wybornym winem. Chciałby mi przedstawić ciekawą osobę, panią Małgorzatę Kulisiewicz. I przekazuje telefon: – Panie Jurku, jestem urzeczona wstępem do książki Jana. Może skreśliłby pan kilka słów o moich „Ciasteczkach z ironią”, wydanych w ramach biblioteki „Poezji Dzisiaj”.

– Chętnie, bo znany jest mi „Kot Wittgensteina i inne wiersze” oraz pojedyncze liryki rozsiane po czasopismach i antologiach.

Wieczorem SMS-em przesyłam adres domowy na podany numer. Po kilku dniach listonosz wręcza opasłą białą kopertę ze starannie wykaligrafowanym moim imieniem i nazwiskiem, ulicą. Takie listy przyciągają do siebie, są oznaką szacunku. Jest kilka słów napisanych odręcznie, ciepłych i rzeczowych. Nie widać tu zbędnego pośpiechu i gonitwy w poszukiwaniu straconego czasu na bezustanne sprawdzanie facebooka. To świadczy o klasie poetki, absolwentki filmoznawstwa i polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, autorki esejów, recenzji filmowych i literackich, publikacji historycznych, realizatorki reportaży telewizyjnych. Spod jej pióra wyszły tomy poezji: „Inni Bogowie”, znany mi „Kot Wittgensteina...”, trzymane w rękach „Ciasteczka z ironią”, opowiadania drukowane w prasie i na portalach. Poetka Krakowa to już wiele znaczy, jak wielokrotnie podkreśla Józef Baran. Choć początkowo walczył z tym zaszuffadkowaniem.

Zacznę od wiersza „Nikt 2018”. Pan Nikt to praktycznie każdy z nas. Autorka ustawiła datę, chyba tylko dlatego, że w tym roku zwróciła uwagę na bezdomność, może to podkreślenie uniwersalności problemu? A ona przecież przeżywała swoje apogeum po przełomie ustrojowym w naszym kraju. I dotyczyła nie tylko szarego obywatela (robotnik, rolnik, biznesmen, jak wtedy określano handlujących na łózkach – sprzedających szwarc, mydło i powidło), ale także wykładowców uczelni, księży, pracowników biur, zarządców hoteli robotniczych, kierowników stołówek przyzakładowych. Wytworzyła się wtedy grupa społeczna z torbami plastikowymi w ręku. Prawdziwego bezdomnego poznawało się po talerzu i łyżce w bagażu. Wielu

jednak z tych ludzi poczuło prawdziwą wolność psychiczną i uważali takie życie za dar Boży, stając się Odysami od dworca do dworca, poprzez klatki schodowe, studzienki ciepłownicze, kanały. Do miejsca wiecznego spoczynku. Wybawieniem był denaturat (whisky na kościach), atak niespodziewanego mrozu.

... *myje się w pożyczonej wodzie,
oddycha pożyczonym powietrzem,
na ziemi niczyjej.*

*Kraków powitał go
drobną mżawką
i zapaleniem okostnej.
Kiedy miasto stanie się jego,
zębów już nie będzie.*

(„Nikt 2018”, w: „Ciasteczka z ironią”, str. 3)

Pan Nikt staje się nowym społeczeństwem korporacyjnym. Małym trybikiem wielkiej maszyny. Jest anonimowy. To dobrze, w każdej chwili można go wymienić na lepszy model. Przebojowość staje się dekalogiem. Tylko niewielu starszych ludzi pamięta, że dzisiejsza przebojowość jeszcze niedawno oznaczała chamstwo. Tak wiele wypaczeń w dzisiejszym świecie się zdevaluowało. I to postępuje nadal.

... *korporacyjne korytarze,
uśmiech dolepiany taśmowo.
Niedługo wszczepią nam czipy.
Kierowani z komputera głównego,
krzyknijemy bezgłośnym szeptem:
nie-wolność,
nierówność
nie-braterstwo.*

(„Nikt 2018”, w: op. cit. str. 5)

Dobitnie to wyłapuje językiem współczesnym Małgorzata Kulisiewicz. Nie bawi się w odniesienia do mitologii i świata pogańskiego Słowian, z którego wnieśliśmy patrzeć na wszystkie strony świata, drepcząc w miejscu. Ja jednak podskórnie wyczuwam kulturę dawnych przodków poprzez amulety (magia bierna), mające nas chronić przed nieszczęściem, czarami, urokiem. Nawlekamy na rzemyki kły

zwierząt, okrągłe kamyki z otworami, strzałki piorunowe, muszle. Kreatorzy mody wmawiają nam, że to dodatek stroju dodający gracji, wdzięku, kobiecości, męskości człowieka światowego. Ale przecież człowiek, niezależnie od miejsca zamieszkania, jest taki sam. Wszędzie trapią go problemy, choroby, stany ducha, niepewność jutra. Pan Nikt to współczesny Alosza Popowicz (jeden z bohaterów rosyjskich bylin). Ale nad nim czuwa:

*Bóg Ojciec
z witraża Wyspiańskiego
u Franciszkanów (...)
naznaczając go
na syna marnotrawnego.*

(„Nikt 2018”, w: *op. cit.* str. 11)

który powraca do Ojca, roztrwoniwszy majątek, żyjąc rozpustnie, zostaje przyjęty z radością, odziany w najlepsze szaty. Ubito tucznego cielca na ucztę. – *Umarł i ożył, zginął, a odnalazł się*¹ – mówi ojciec urażonemu starszemu synowi. Kulisiewicz tym utworem za św. Łukaszem daje przykład, że błdzić jest rzeczą ludzką. Gdzieś tam czeka na nas rodzicielska, małżeńska, dziecięca bezinteresowna miłość. Bo człowiek nigdy nie jest sam. Nawet jak się zagubił w dobrach i pułapce cielesności współczesnego świata. Czuwa nad nami ten Najważniejszy, Jedyne, który dał rozum i wolną wolę. Ale czy my potrafimy z tego korzystać? Czy nie staliśmy się niewolnikami Ciemnogrodu? I co dziś rzekłby Stanisław Kostka Potocki, widząc dziesiątki kanałów telewizyjnych, telefonię komórkową i messenger, ludzi nie czytających książek? Na te kłujące pytania stara się odpowiadać poetka w „Ciasteczkach z ironią”. Wydawałoby się po tytule, że to liryka dla każdego, a trzeba się giąć do pokładów wiedzy, obserwacji, przeżyć, lektur klasyków. Z biegiem pisania recenzji, wielokrotnego czytania pomieszczonych liryków, odkrywamy wielkość tej poezji. *Trzcina myśląca* stawia mnie do pionu. Nie pomyliłem się:

*Piszę, więc jestem.
Ja,
Homo Viator,
pielgrzym*

¹ Ewangelia wg Łukasza, 15

*do prywatnego nieba.
Nie przestanę,
choćby mnie nie było.*

(„Trzcina myśląca, *op. cit.* str. 17)

Nasuwa się Cyceron z jego pięknym rytmem i w tej poezji, jak w Odrodzeniu, widzę odrodzenie poezji współczesnej, prowadzącej nas przez meandry zwykłej egzystencji człowieka XXI wieku, gdzie bez internetu świat upada. A jeszcze niedawno najpiękniejsze sonety powstawały przy blasku świec. W salonach księżnej Wołkońskiej słuchały ich setki. Dzisiaj na spotkaniach autorskich publiczność można policzyć na palcach obu rąk, czasem dokładając stopy. Media elektroniczne zabiły ducha żywego słowa. Małgorzata Kulisiewicz próbuje wskrzesić salony. Ale czy Kraków to rozumie?

Ja sięgam do „Jonasza nad brzegiem morza”. I nie boję się przypowieści biblijnej, choć jako człowiek jestem ułomny i mogę wypaść poza orbitę metafory poznania, budującej głos poezji Małgorzaty.

*W brzuchu wielkiej
ryby matki
człowiek oddychał głęboko.
Narodzisz się powtórnie
– straszili od dzieciństwa.
A co jeśli matki nie ma,
jest tylko mit,
nie przejdę przez wąski tunel
do nieskończoności?
Nie zdążył się zamartwić
na śmierć.
Narodził się na nowo.*

(„Jonasz nad brzegiem morza”, w: *op. cit.*, str. 35)

Powtarzam wersy jak modlitwę:

*A co jeśli matki nie ma,
jest tylko mit,*

*nie przejdę przez wąski tunel
do nieskończoności?*

(„Jonasz nad brzegiem morza”, w; op.cit., str. 35)

Brzmiały one jak zaklęcia kobiet-wróżbitek przy ogniu podsycanym jęczmieniem. Bo strach tnie trzewia, gdy odczytuje się przepowiednię:

*Niedługo w wierszu nie będzie już słów,
pusta strona,
nicość,
nic.*

(„Nowe awangardy”, w: op.cit., str. 60)

Małgorzata Kulisiewicz, „Ciasteczka z ironią”
Wydawnictwo Książkowe IBiS 2019, s. 68

WIADOMOŚCI Z WILNA

PAWEŁ KRUPKA

Wilno za szybą

A może byśmy, tak jak Filareci,
Odbili flaszkę na Belmontu łonie
I aplikacją przygniecionie skronie
Z krat wirtualnej uwolnili sieci?

Dziś niepotrzebni są światu poeci.
W sercach światłowodów zamiast ognia płonie.
Myszy w podróży zastąpiły konie
I ponad ekran dusza nie odleci.

Kto dziś mądrości w łuku Ostrej Bramy
Lub na dziedzińcu Sarbiewskiego szuka
Pośród nielicznych trzyma strażę przednie.

Zwykle w Ozasa czeluściach bujamy
Lub w zakamarkach Google' a i Facebooka,
Zaś stare Wilno gdzieś za szybą.

Wileńskie chmury

Nie tężąc ducha, oczom nie uwierzę:
Tak światu dziwem są wileńskie chmury
Spiętrzone w baszty, dzwonnice i mury,
Zwinne jak strumyk, puszyste jak pierze.

Z każdej krzew inny, różne błyska zwierzę
Muśnięte pędzlem słonecznej purpury.
Tu orły lecą złocistymi pióry,
Tam w pogoń pędzą liliowi rycerze.

Róż i seledyn modrą nicią tkane
W dywan, co deseń zmienia w oka mgnieniu
Unoszą w tańcu Atenę wraz z Febem

I lustra jezior liśćmi malowane
Błaskiem zachodu zostawiają w cieniu,
Bo przecie Ziemi nie równać się z Niebem.

Prezentuję Redakcji dwóch poetów z Litwy

WIKTOR TAMOSIUNAS-TOMASZUN

Pochodzi ze wsi Papiernia w powiecie Szyrwincim. Mieszka i tworzy w Wilnie. Pracował jako redaktor w wydawnictwie encyklopedycznym oraz w redakcjach litewskich czasopism. Współredaktor tomu I publikacji *Zabytki litewskiej historii i kultury* (1988), współautor książki *Rycerze niewidzialnych pojedynków* (2005) i redaktor albumu *Bitwa pod Grunwaldem – bitwa narodów* (2011). Jest poetą i autorem piosenek, aktywnym uczestnikiem litewskiego życia kulturalnego. Tłumaczy też poezję polską na język litewski. Jego utwory zostały przełożone na język grecki i opublikowane w prasie litewskiej i europejskiej. Nie ma w dorobku publikacji książkowych własnych utworów.

JUOZAS ŽITKAUSKAS

Pisarz, działacz społeczny i animator kultury. Pochodzi z Kopciowa w Dzukii. Kieruje stworzonym przez siebie stowarzyszeniem kulturalnym Slinktys, które prowadzi na Litwie działalność wydawniczą i promocyjną, głównie w dziedzinie literatury i muzyki. Uczestniczy też w projektach historycznych, m. in. związanych z E. Plater. Jest jednym z nielicznych pisarzy tworzących nowoczesną poezję dialektalną. W ojczyściej gwarze dzukijskiej wydał kilka zbiorów wierszy.

Tomaszun

Noe

Przed potopem
widziałem anioła
szukał snyderza
aby zaleczył
rozszczeplone skrzydło

Nie miałem żadnego narzędzia
tylko dłonie na przekazanie pokoju –
zbyt mało dla pełni duszy
która dąży stawić czoło falom

Noe

Prieš tvaną
mačiau angelą
ieškojo drožėjo
kuris sutvarkytų
įskilusį sparną

Neturėjau tinkamo įrankio
tik delnus ramybei palinkėti –
tiek mažai nerimstančiai sielai
kuri veržias bangoms atstatyti krūtinę

Opowiedziałem o pragnieniu
nie być odgłosem bezmiaru wód
ani kurtyną zoranej ziemi
która zasłania oraczowi widok
na gołębicę z listkiem nadziei

A było nas troje –
rzeźba z drzewa, ja
i jeszcze dążenie unieść się
nad niepewnością
rozejrzeć się –

czy już budują Arkę
dla naszej mowy

Papasakojau apie troškimą
netapti begalinių vandenų aidu
nei suartos žemės šydu
per kurį artojas nemato
balandės su vilties lapeliu

O buvom trise –
medžio skulptūra ir aš
ir dar troškimas pakilti
virš netikrumo
ir apsidairyti –

ar mūsų kalbai
jau stato Arką

Vertė pats autorius

Jesienne wino

Na przystanku
przepijają jesień
deszczem zmywają twarze
czystym wzrokiem
odprowadzają pojazdy nadziei

Na przystanku
autokar zabiera uścisk twej dłoni
a ja chowam w zanadru
deszczowe myśli
słodkie jak wargi nocą
które zranił zdradziecki cień
od korony milczenia

Na pożegnanie –
krótkie spojrzenie przez szkło
wiatrem rozproszone

bezbardwo strzępy pomysłów
których nie wpisano
na listę spełnienia marzeń

Potem – cisza i zmrok
niedopalkiem piwosza oświetlona tablica
z wyznaczonym czasem na podróż –
po chleb rozłąki

spożyję go z garścią deszczu
który jesień zamieni w wino

Malowanka

Stoję z pędzlem
niczym księżę z wyschniętą łodygą lili
nie umiem cofnąć czasu
który niegdyś skazałem
na szafot pamięci

Przez wiele lat
przy mojej sztaludze mieszkał Bóg
potem przegrałem Go w karty z losem
i odszedłem jak obrońca Kiernowa
po żagwiach stolicy
którą puszczono z ogniem –
za moją zgodą

Co zostawił mi czas
pustą sakwę
myśli i słowa
nie wypowiedziane przed podróżą
która stała się długim powrotem do drzwi
za nimi zawsze drzemały
pajęczyną porośnięte kłopoty

Na pustkę płótna usiłuję nanieść
tylko fragmenty dróg
skrawki uczuć
pozostałych po szaleństwie jesieni
i mgławicą rozmyte sylwetki
ustawione jakby na powitanie
mocniejszego ode mnie

któremu znów
chciałbym podarować gałązkę lili
i rozwiązać rzemyk sandału –
na bosa szczęście

Oto jest miłość

Tak boleśnie mnie trzymasz
jakbym był przykuty do skały –
nad krawędzią ludzkiej bezmyślności
której nie w stanie
dźwignąć umysł –
niezręczny jak klacz

Wiesz że pobyt na Ziemi –
to tylko wysiłek w ranach nie szukać Boga
czy krótka podróż
niewygodnym autokarem donikąd –
z opustoszałym sercem
jak lampką od wina

Upewniona
że nie jestem podwładny Zeusowi
strącasz moje okowy
i spojrzeniem orlicy kusisz do lotu
ale opoka
już odebrała mi skrzydła

Juozas Žitkauskas – kowal nowoczesnej gwary

ONZ ogłosiła 2019 Rokiem Języków Rdzennych, a nasz patron, UNESCO, jest główną instytucją odpowiedzialną za jego obchody. Dlatego w numerze Poezji dzisiaj, wydanym na okoliczność Światowego Dnia Poezji, nie zapominamy o językach, które nie mają statusu urzędowego, lecz przetrwały w postaciach szczątkowych, zwanych dialektami, gwarami lub narzeczami.

Poezja dialektalna jest na ogół konserwatywna w treści i formie, rzadko nadąża za tematyką i poetyką stosowaną w literaturze pisanej w językach urzędowych, nauczanych w szkole i mających wszechstronne zastosowanie we wszystkich dziedzinach życia. Zwykle wiersze gwarowe w warstwie formalnej zachowują prostą, rytmiczną i rymowaną konstrukcję, dominują w poezji dawnych wieków, zaś w warstwie semantycznej na ogół posługują się naturalną, narracyjną strukturą języka naturalnego i wyrażają zwykle wrażenia i odczucia związane z codziennością, nie zagłębiając się w dylematy filozoficzne, psychologiczne lub ideowe.

Tym bardziej zasługują na uwagę i uznanie próby uczynienia z gwary nowoczesnego języka poetyckiego, pełniącego te same funkcje, jakie większość piszących powierza językom uniwersalnym, niekoniecznie urzędowym, choć zwykle w świecie współczesnym te atrybuty się pokrywają. Takiego eksperymentu podjął się i prowadzi go z powodzeniem nasz sąsiad zza miedzy Juozas Žitkauskas, Litwin pochodzący z Kopciowa koło Łódziejów, nieopodal polskiej granicy, gdzie znajduje się grób i pomnik Emilii Plater. Właśnie wydał już trzeci zbiór wierszy napisany w rodzinnej gwarze dzukijskiej, charakteryzującej się znaczną obecnością polonizmów.

Juozas świadomie i konsekwentnie posługuje się gwarą w sposób uniwersalny, tak jak większość autorów posługuje się językiem ogólnokrajowym. W jego najnowszym zbiorze poezji gwarą zapisane są nie tylko utwory, ale wszystkie zapisy, nota o autorze, adnotacje itp. Samo zaś użycie gwary jako narzędzia literackiego odpowiada w pełni i pod każdym względem metodom i zakresem powszechnie stosowanym w tzw. „językach narodowych”. Pod względem tematyki, poetyki, struktury formalnej i semantycznej ta poezja niczym nie odbiega od tysięcy utworów, jakie spotykamy w książkach, czasopiśmie i w sieci. I na tym właśnie polega nowatorstwo Žitkauskasa. Pisze gwarą tak, jak inni piszą zwyczajnym językiem. Czyli – niezwyczajnie. Bowiem, jeśli już ktoś pisze dzisiaj wiersze gwarą, to zwykle pisze inaczej – „tak, jak dzisiaj już się nie pisze”.

By nie być gołosłownym, podaję Czytelnikom przykład utworu, który z gwary dzukijskiej przełożyłem na swoją – góralską. Tak się umówiliśmy z autorem, bowiem wiersz przełożony na język ogólnopolski byłby zwyczajny i banalny, podobny do setek innych, z jakimi na co dzień obcujemy. W gwarze zaś nabiera rumieńców, bo nikt chyba nigdy po góralsku w ten sposób nie pisał. A tak właśnie pisze po dzukijsku Juozas Žitkauskas dając świadectwo temu, że języki rdzenne są żywe i nadają się do powszechnego użytku tak samo jak te, które miały więcej szczęścia i doczekały się urzędowego statusu.

Paweł Krupka

Juozas Žitkauskas

Powrót /Parejis/

Dło Kopciowa, na 500-lecie

z zielonyk lasów
z niebieskik wód
ze skosonyk traw na perci
z tego i tamtego, co bocym i co zabocyłek
z tego i tamtego, co kiej ostrewka
powalona przy drodze
z tego, co najpiękniej śpięwo w kościele
z tego, co bocym jo i inkse ludzie
z książek i z tutejsyk bająn

a po prowadzie –
ze swojej samiutkiej chałupy
powróciłek haw, ka bytowałek
od tysiąca roków

w tamtéj abo i w téj stronie – – –

STANISŁAW KAŁUCKI

Ostrołęka

Moje wspomnienia o Dionizym Maliszewskim

Pierwszy raz spotkałem Dionizego w kwietniu 1982 roku w Wojewódzkim Domu Kultury. Był wieczór. Dionizy wychodził ze spotkania poetyckiego z kolegami po piórze: Edwardem Kupiszewskim, Czesławem Parzychem, Alfredem Sierpu-towskim, Bogusławem Hubertem Fedorowiczem, Tadeuszem Machnowskim, Wojtkiem Woźniakiem oraz Heniem Benderem. Sałę opuszczało też wielu słuchaczy i słuchaczek, miłośników poezji. Nieśmiało podszedłem do Dionizego i poprosiłem go o przejrzenie kilku moich wierszy. Spojrzał na mnie, zastanowił się i powiedział:

– Poczekaj tu chwilkę, zaraz wrócę.

Gdy pożegnał kolegów, wrócił. Zaprosił mnie do swego gabinetu. Był wówczas Kierownikiem d/s kultury w Wojewódzkim Domu Kultury w Wojciechowicach. (Wcześniej: Kierownikiem Zakładowego Domu Kultury Ostrołęckich Zakładów Celulozowo-Papierniczych).

– Siadaj – rzekł i podsunął mi krzesło.

Zaczął przeglądać napisane przeze mnie wiersze. Coś tam podkreślił, coś przekreślił, podumał chwilkę nad nimi, po czym rzekł:

– Wiesz, może coś z ciebie wyrośnie. Musisz jeszcze nad nimi solidnie popracować. Jak je poprawisz, zgłoś się do mnie.

Porozmawialiśmy jeszcze o naszych rodzimych artystach – nie tylko o literatach, również o malarzach, tancerzach i śpiewakach.

Uradowany za udzielone wskazówki i ciepłe przyjęcie wyszedłem od Dionizego lekki, jakby urosły mi skrzydła.

Teraz gorliwie pracowałem nad pierwszymi moimi wierszami, mając w wyobraźni (widzianą po odbytym spotkaniu) grupę literacką: rozmawiającego płomiennie i gestykulującego, Edka Kupiszewskiego, spokojnie przysłuchującego się rozmowie, Czesia Parzycha, z uwagą i w wielkim skupieniu słuchającego Henryka Bendera i innych.

Po trzech miesiącach wróciłem. Zastałem Dionizego w gabinecie. Pokazałem mu wiersze, które poprawiłem i jeszcze kilka nowych... Przejrzał je, wybrał trzynaście i oznajmił:

– Z tych wierszy zrobimy arkusz poetycki.

Dionizy polecił mi tylko tytuł zmienić na bardziej odpowiadający wybranym wierszom. I rzeczywiście, w roku 1983 ukazały się moje pierwsze wiersze w arkuszu poetyckim „Wzruszenia” w ilości 500 egzemplarzy.

Po ostatnim spotkaniu z Maliszewskim odniosłem wrażenie, że Dionizy jest nie tylko poetą, ale ze wszech miar artystą. Opowiadał mi o swoich wyjazdach na różne imprezy kulturalne, na które był zapraszany. Dużo mówił o miodobranii w Myszyncu. Znał też wielu artystów ludowych: rzeźbiarzy, malarzy, śpiewaków; między innymi Stanisława Sierutę z Olszyn, Stanisława Ceberka z Wykrotu. Pochwalił się też podarowaną rzeźbą (kurpiowskim świątkiem). Wisiała na ścianie w jego gabinecie. Otrzymał ją od znanego rzeźbiarza ludowego, będąc na Miodobranii Kurpiowskiej w Myszyncu.

Przy okazji tych spotkań miałem możliwość bliższego poznania innego poety, Tadeusza Franciszka Machnowskiego, który także – razem z Dionizym – pracował w Wojewódzkim Domu Kultury. Z Dionizym zaprzyjaźniliśmy się do tego stopnia, że po jakimś czasie mówiliśmy sobie po imieniu, chociaż on był ode mnie znacznie starszy.

Podczas kolejnych odwiedzin Dionizy zaproponował mi prowadzenie konsultacji literackich. Dwie godziny tygodniowo miałem poświęcić temu zajęciu w którymś z pokoi Wojewódzkiego Domu Kultury dla młodych adeptów sztuki poetyckiej. Nic jednak z tego nie wyszło, gdyż nie miałem czasu na tego rodzaju działalność. Wykańczałem wówczas dom, do którego nieco później się wprowadziłem.

Wkrótce zostałem członkiem Klubu Literackiego „Narew”. Spotykaliśmy się na zebraniach na ostatnim piętrze wieżowca przy ulicy Reymonta 1. Omawialiśmy nie tylko nowinki, jakie miały miejsce w literaturze polskiej – również wprawialiśmy się w pisanie poezji, wytykając sobie nawzajem błędy. Dionizy z Edkiem Kupiszewskim w dużym stopniu przyczynili się do weryfikacji dopiero co napisanych przez nas wierszy. Ich uwagi były cenne, niekiedy wręcz decydujące. Dionizy ponadto wykazywał się dużym talentem organizatorskim. Mnie, nowicjuszowi, pomógł bardzo dużo.

Pewnego dnia zawitałem do mieszkania Dionizego na ulicę Jaracza 12 (osiedle Heleny Modrzejewskiej). Przeglądał wtenczas wiersze w tygodniku społeczno-literackim „Tu i teraz”. Przywitał mnie serdecznie, częstując filiżanką herbaty.

Po wypiciu herbatki przenieśliśmy się do pokoiku, gdzie pracował. Na jednej ze ścian na makatce wisiał wyszyty wizerunek Dionizosa.

– To mój patron i opiekun – rzekł Dionizy. – Razem z nim wędruję po ścieżkach poezji, z nim czuję się jak z rodziną.

Po przejrzaniu moich nowych wierszy i poczynieniu stosownych uwag poprosił mnie o zagranie z nim partyjki szachów. Ponieważ w szachach nie czułem się mocny, a ponadto bardzo się spieszyłem, podziękowałem Dionizemu, a on ciepło, jakby z pewnym wyrzutem, powiedział:

– Ach! ty Stasiu, ciągle się spieszysz, nieustannie coś cię goni i poczęstował mnie na odchodne wyśmienitymi ciastkami.

Od czasu do czasu spotykałem się z nim, stojąc Fiatem 126 p przy ulicy Cmentarnej w kolejce po benzynę. (Benzyna była wówczas limitowana i czekało się na nią nieraz kilka godzin). Gawędziliśmy nie tylko o poezji, ale o całym bożym świecie.

Dionizy Maliszewski był też redaktorem kolejnego mojego tomiku wierszy pt. „Zorza z krwi” – rok wydania 1985. Kiedy cenzor zastanawiał się, czy wyrazić zgodę na wydanie tej książki (łała się w niej krew od zabijanych w rzeźni zwierząt, dużo okrutnych scen) – Dionizy często chodził do niego i zachęcał do wydania tego zbioru. W końcu przekonał cenzora do potrzeby ukazania się tych utworów.

Podsumowując te nasze spotkania, stwierdzam, że Dionizy należał nie tylko do dobrych organizatorów, reanimatorów kultury, był także człowiekiem przychylnym, dobrodusznym, niosącym pomoc w każdej potrzebie – nie tylko w dziedzinie zwanej poezją. Miał tak samo dobre i czułe serce jak jego małżonka Irena. Dlatego z nostalgią wspominam lata, kiedy żył i spotykaliśmy się przy różnych okazjach.

Dionizy zmarł 22 sierpnia 1987 roku w Warszawie.

Spotkania z Edwardem Kupiszewskim

Edka zapamiętałem jako pisarza pięknie deklamującego swoje wiersze. Robił to z dużą starannością i wyczuciem. Pamiętam, jak cudownie Edek przeczytał urywek prozy z powieści „Miałbym taki piękny pogrzeb”. Wieczór literacki odbywał się w Muzeum Kurpiowskim na placu Bema. Spotkanie przygotował Czesław Parzych. Siedziałem wówczas przy jednym ze stolików z Dionizym Maliszewskim. W sali, przy blasku świec, Edek oddał się całym swoim sercem i duszą czytanej powieści: to podnosił głos, to ściszał, to znów zwalniał bieg wydarzeń, to przyspieszał...

W półmroku zauważyłem, jak Dionizemu łzy spływają z oczu. Prawdopodobnie urywek prozy Edka przypominał mu lata szkolne: okres represji stalinowskich, aresztowania. A czytał wówczas Edek fragment, jak w małym wiejskim

kościółku, otoczonym kwitnącymi kasztanami, pewien dygnitarz partyjny po kryjomu brał ślub, by partia nie dowiedziała się o tym zdarzeniu.

Edek chętnie zabierał głos na tematy związane z literaturą i zawsze miał coś ciekawego do powiedzenia.

Podobnie, jak do Dionizego Maliszewskiego, z wierszami przychodziłem również do Edka. Zakładał okulary i starannie przeglądał poszczególne utwory. Dawał pewne wskazówki i przykłady dobrze napisanych wierszy. Zona Edka, Teresa, krzątała się wówczas w kuchni lub bawiła się z wnuczkami.

Gdy przynosiłem tomik poezji dziecięcej, Edward czytał poszczególne wiersze z zaciekawieniem. Od czasu do czasu kręcił przecząco głową i wyciągał grubą księgę z różnymi przykładami (tymi najlepszymi) poezji dla najmłodszych. Czytał te najciekawsze..., wiernie oddające istotę rzeczy, co wzbudzało we mnie ogromny szacunek do jego osoby.

Edek oceniał też jeden z moich tomików poetyckich pt. „Zwyczajna podróż”. Napisał do niego piękną recenzję. Chciał nawet, bym zawarł w zbioru większą ilość utworów, do których napisana została ta recenzja. Jednak z pewnych względów w zbioru tym umieściłem jedynie około trzydziestu wierszy o tematyce kurpiowskiej, w związku z czym recenzja ta została wycofana, gdyż nie przystawała do tak okrojonej książeczki.

Każdego roku w dniach Literatury Kurpiowskiej Edek prowadził spotkania. Witaił i żegnał zaproszonych gości: literatów z Warszawy, z Olsztyna, z Gdyni, z Białegostoku, z Lublina, Wrocławia, czy też z Poznania. Charakterystycznym podzwaniem ręcznego dzwonka otwierał dyskusje literackie, na których – po słowie wprowadzającym, wygłaszanym przez Edka – głos zabierali zaproszeni literaci.

Ostatnie jego spotkanie z publicznością, z okazji 60-lecia urodzin, odbyło się w czerwcu w Bibliotece Miejskiej (róg Mickiewicza i Głowackiego). Był to rok 2000. Na spotkanie Edward przyszedł już nieco osłabiony po przebytej chorobie. Opowiadał o latach dzieciństwa spędzonych w miejscu urodzenia, Czerwoncu. Wspominał okres II wojny światowej, jak Niemcy zdobywali Warszawę, a On – jako mały chłopiec – oglądał z Czerwonki wieczorem funę nad Warszawą. I o tym, jak żołnierze wermachtu (stacjonujący w jego domu) rozmawiali między sobą: „Dzielny jest polski naród, z takim poświęceniem broni swojej stolicy”.

Kończąc spotkanie przy pełnej sali, otrzymał od nas gorące owacje. Było dużo kwiatów, liczne życzenia dalszych sukcesów twórczych, a przede wszystkim wszyscy życzyli mu zdrowia. Koledzy po piórze recytowali wiersze napisane na jego cześć. Alfred Sierzputowski przeczytał utwór o jego dokonaniach twórczych,

a Tadeusz Grec powiedział gadkę kurpiowską z okazji tej uroczystości. Był też przygotowany wielki tort w kształcie księgi z okazji sześćdziesięciolecia urodzin pisarza. Tort dzielił i rozdawał między uczestników spotkania sam Edward. Wśród słuchaczy nie zabrakło również małżonki literata, Teresy.

To było moje ostatnie spotkanie z Edkiem Kupiszewskim. W lipcu znów się rozchorował i trafił do szpitala. W sierpniu tego roku zmarł (rok 2000). Został pochowany w słoneczny sierpniowy dzień na cmentarzu komunalnym za Wojciechowicami – przez rodzinę, licznych gości i przyjaciół żegnany.

Tak odszedł od nas kolejny pisarz wielkiego formatu.

Stanisław Kałucki, Ostrołęka

CZESŁAW DŹWIGAJ

Urodził się 18 czerwca 1950 r. w Nowym Wiśniczu. Jest jednym z cenionych polskich artystów o zainteresowaniach i dokonaniach na wielu polach: rzeźby, grafiki, rysunku, ceramiki, realizacji pomnikowych, poezji. Jest także profesorem Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Jego tomiki wierszy mają nie tylko wartość poetycką, ale ukazują także zaangażowanie autora w promowanie polskiej kultury w kraju, ale także poza jego granicami. Dla miasta Blaj – „Małego Rzymu” – jak nazywał je Mihai Eminescu – zrealizował imponujący pomnik swojego rodaka – papieża Jana Pawła II, który odsłonięty został w maju tego roku. Czesław Dźwigaj promuje w Polsce dzieła Constantina Brâncușy, w ostatnim czasie także twórczość Luciana Błagi – poety z Lančrām. W 2017 r. otrzymał tytuł *doctora honoris causa* Uniwersytetu 1 Grudnia w Alba Iulia. W roku stulecia odzyskania przez Polskę niepodległości odznaczony został Złotym Medalem „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”.

Lucian Błaga

mocno go rozpoznałem rano
w kryształowych kroplach rosy
u źródła w Kluź Napoka

uśmiechnął się strofami wierszy
ptasią radością co to nie orze
ale śpiewem rozsiewa miłość

stał cieniem i unikał wzroku
jak ongiś służby wojskowej
w szeregach IMĆ panującego

zenitem jego myśli Ojczyzna
przenikliwym blaskiem dał
przeszywała wszelkie myśli

milcząco nic nie oceniał
lecz przestrzeń poezji
wyprzedzał rację stanu

Równanie

faktografia wielkich umysłów
bez względu na wyznaczony czas
zawsze kwitnie radością sumy

Cyprian Kamil Norwid – Mihai Eminescu
Constantin Brancusi – Xawery Dunikowski
Karol Szymanowski – George Enescu
Lucian Błaga – ?

płynęły niespostrzeżenie i ulotnie
przewyciężając pracą i wiarą
wszelkie cierpienia i krytykę

herkulesi wściekłego zwycięstwa
równi, równym jak w równaniu
co to nie ujmuje, lecz dodaje i mnoży

pięknie zakwitli różnorodnością
wzbogacając łąkę kultury świata

Sebeś

poranek tchnął aksamitem
śpiwnie gruchały synogarlice
ptasie zastępy koncertowały
strofy recytowała młodzież

nie łzami, nie perłami
kojąc zastępy rymów
w słońcu skrzyła rosa
kojąc bratnie dusze

tych co myślą tak samo
tych co czują tak samo
co kochają tak samo

ziarno ziemi – słowo
hymn tajemnicy poezji

festiwal Luciano Blagi 2017

Siła ciszy Blagi

w ciszy rośnie znaczenie słów
w ciszy mocniej dotykamy życia
wnikamy głębiej w siebie

siła idei rodzi się w ciszy
bierze z niej moc, by stworzyć
Człowieka czynu i prawdy

śpiewał ciszą równin
konturem grzbietów Karpat

tętniące echo jego wersów
do dzisiaj krzyczy triadą
„piękna, prawdy, dobra”

Ab ovo – Brancusiego

jajko motyw nowonarodzonego życia
naiwny Adam i kształtne jabłko Ewy
wystrugani w wertykalnym uścisku
idealnie wypolerowani w idei świata

przez Bukareszt Monachium Paryż
ciszą nirwany z błyskiem buddyzmu
powrócił do podań rzeźby ludowej

w miarę zmagañ z twórczą syntezą
wdrapał się na rytmiczną kolumnę
po przez otwarty kosmos ku słońcu

komponując organiczną konfigurację
poszybował geniuszem nowej formy
zdobywając szczyt światowej rzeźby

MIKOŁAJ MELANOWICZ

Warszawa

O książce dr Senri Sonoyamy

„Ptaszki japońskie” (Wachlarz, 1927) Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej powstał dzięki inspiracji sztuką i poezją japońską. Tematem tego wiersza są „ptaszki japońskie malarza Hiroszige [Hiroshige] o brzuchach puszystych, o skrzydłach zębatych...” z „japońskiego ogrodu”. Wiersz składa się z dwu zwrotek przywołujących na myśl dwie „pieśni japońskie”, czyli formy *waka*, spośród których przetrwała do dziś *tanka*, to znaczy „krótka pieśń”, zbudowana z 31 sylab, podzielonych na pięcio- i siedmio-sylabowe frazy, dawniej zapisywane w jednym, pionowym ciągu. Dziś w transkrypcji zapisuje się je w pięciu wersach (5-7-5//7-7). W dorobku poetyckim Marii Pawlikowskiej jest wiele krótkich form, znacznie bliższych japońskim pieśniom *waka*, zasługujących na przypomnienie, tak jak cała twórczość tej wielkiej piewczynie miłości i ogrodów, nie tylko japońskich.

A tymczasem mamy okazję dokładniej poznać istotę formy *waka* dzięki publikacji monografii pt. „Poetyka i pragmatyka pieśni *waka* w dworskiej komunikacji literackiej okresu Heian (794–1185) Senri Sonoyamy (Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2019).

Jeszcze do niedawna w Japonii uważano, że fundamentem badań nad japońską literaturą klasyczną są studia nad *waka*, czyli nad „pieśnią japońską”, zwłaszcza nad formą „krótkiej pieśni” *tanka*, komponowanej w Japonii przez co najmniej półtora tysiąca lat. Jej szczególne znaczenie przypada na czas rozkwitu kultury arystokratycznej epoki Heian i na początek nowej epoki samurajskiej Kamakura, a mówiąc ściślej na wieki X–XIII.

Książka dr Senri Sonoyamy poświęcona jest właśnie *waka*, czyli japońskiej poezji dworskiej okresu jej rozkwitu i utrwalania w postaci zbiorów cesarskich. Natomiast centralnym obiektem analiz i interpretacji jest *Kokinwakashū* (Zbiór dawnych i współczesnych pieśni japońskich, 905), tzn. pierwsza antologia *chokusenshū*, która stała się wzorcem dla wszystkich 20 następných antologii cesarskich (od 905 do 1439).

Przedstawione w tej książce analizy i interpretacje „pieśni japońskich” są dziełem nowatorskim, pierwszym w Polsce rezultatem badań, w których wykorzystano nie tylko najnowsze źródła japońskie, lecz także harmonijnie powiązано japońskie twierdzenia i hipotezy literaturoznawcze i językoznawcze z koncepcjami europejskimi.

Należy wspomnieć, że prekursorami badań nad *waka* epoki Heian na Zachodzie byli dwaj profesorowie, Earl Miner z Princeton University i Robert H. Brower z Michigan University, którzy opublikowali *Japanese Court Poetry* (1961), przedstawiając sylwetki poetów i ich dzieła, jak również formy, styl licznych wierszy *waka* z prawie tysiącletniego okresu (VI w. XIV/V w.). Następnie Earl Miner wydał skondensowaną wersję „Japońskiej poezji dworskiej” pt. *An Introduction to Japanese Court Poetry*. Kontynuację ich dzieła podjął Edwin Cranston, profesor z Harvardu, przygotowując monumentalną antologię poezji *waka*. Jak dotąd ukazały się dwa tomy *A Waka Anthology*, tzn. zbiór przekładów na język angielski, opatrzonych szczegółowymi komentarzami (pierwszy tom z 1993 r. liczy blisko tysiąc stron).

Natomiast w Polsce studia nad japońską poezją *waka* są na etapie raczej początkowym. Również tłumaczenia *waka* na język polski są rozproszone, poza niewielkim wyborem Wiesława Kotańskiego, zamieszczonym w antologii japońskiej literatury klasycznej pt. *Dziesięć tysięcy liści* i przetłumaczonym przez Annę Zalewską *Zbiorem z Ogura – po jednym wierszu od stu poetów*.

Zatem książka Sonoyamy jest pierwszym obszernym opracowaniem *waka*, które niewątpliwie należy do najważniejszych w Europie studiów z tego zakresu, obejmujących tło historyczne narodzin *waka*, strukturę i normy stylistyczne dworskiej poezji nazywanej „pieśniami japońskimi”.

Dużą zaletą tej książki jest systematyczne wyjaśnienie formowania się języka literatury japońskiej, tzn. procesu zachodzącego w sytuacji bilingwistycznej, gdy język chiński miał wszelkie szanse stać się podstawowym środkiem piśmiennictwa w społeczeństwie arystokratycznym. Tak się nie stało, ponieważ od połowy IX wieku na dworach arystokracji nastąpiło odrodzenie zainteresowania rodzimą poezją. Nie ma więc wątpliwości, że Sonoyama ma rację, składając się do twierdzenia, że to właśnie dzięki „pieśniom japońskim” popularyzuje się język narodowy (arystokracji!), chociaż chińszczyzna nadal odgrywa istotną rolę, zwłaszcza w piśmiennictwie buddyjskim. Natomiast ostoją dla poezji rodzimej stał się dwór cesarski, który do późnego średniowiecza sprawował mecenat kulturalny i m.in. wspierał kompilacje antologii *waka*.

O wartości książki Sonoyamy stanowi nie tylko szczegółowa analiza poezji zawartej w 20 księgach *Kokinshū* oraz opis podstawowych poetyckich środków wyrazu, lecz także przedstawienie funkcji waka w społeczności dworskiej epoki Heian (IX–XII w.) w świetle pragmatyki komunikacji literackiej.

Niewątpliwie, o znaczeniu studium Sonoyamy świadczy również duża świadomość teoretyczna w zakresie literaturoznawstwa i językoznawstwa, zwłaszcza poetyki i pragmatyki.

Struktura książki jest przejrzysta. We wprowadzeniu autorka charakteryzuje epokę historyczno-literacką Heian, w której centrum kulturalnym był dwór cesarski, najpierw sprzyjający poezji chińskiej, a następnie – odrodzeniu i rozkwitowi japońskojęzycznej poezji, zarówno tzw. ceremonialnej tworzonej głównie przez mężczyzn, oraz poezji osobistej, tworzonej głównie przez damy dworu, które pisały również pamiętniki, szkice i opowieści ozdabiane wierszami waka.

Pisząc o istocie poezji waka, autorka kompetentnie analizuje jej rozwój w sytuacji bilingwizmu, czyli występowania sfer języka chińskiego i japońskiego w percepcji i upowszechnianiu na dworach twórczości poetyckiej waka. Wiele uwagi poświęca problemowi adaptacji pisma chińskiego do zapisu tekstów japońskojęzycznych i powstaniu alfabetu japońskiego (*hiragana*). Wspomina też o mitycznych źródłach poezji waka, od początku jej dziejów pełniące funkcje komunikacyjne.

O atrakcyjności jej rozważań decydują tezy lub hipotezy japońskich badaczy, jak np. Watanabego Yasuakiego, który uzasadniał, że waka powstawały dzięki działaniom teatralnym dokonującym się w „przestrzeni ceremonialnej”, albo też wyjaśniając trwałość waka (zwłaszcza jej głównej formy tanka) dzięki graniu słowami i wyrażeniami, a więc traktując poezję jako akt gry.

Wyjaśniając związki poezji i opowieści, wprowadza pojęcie BA („miejsce”, scena, okoliczności, topos). Odwołuje się również do antropologicznej koncepcji *hare*, związanej z miejscem ceremonialnym, którego ośrodkiem jest dwór cesarski. Przytacza więc opinie o występowaniu w okresie Heian nazw *hare no uta* („pieśni odświętne”, ceremonialne), czy nawet *ke no uta* („pieśni pospolite”, niewyrafinowane).

Przedstawiając historię formowania się japońszczyzny poetyckiej w warunkach bilingwizmu, autorka umiejętnie wyjaśnia specyfikę japońską, zestawiając z sytuacją w Polsce, gdy w średniowieczu i odrodzeniu posługiwano się również łąciną, a w Japonii utrwalił się system *kundoku*, tzn. japonizująca reinterpretacja grama-

tyczna tekstu chińskiego podczas paralelnego sinojapońskiego odczytu ideogramów – co należy rozumieć jako zmianę dźwiękowej postaci chińskiego wiersza na tzw. sino japońską z równoczesną zamianą w gramatycznej strukturze zdania chińskiego, tzn. z jej japonizacją.

Lektura tej książki jest wielce pouczająca w wielu dziedzinach literaturoznawstwa i językoznawstwa. Nie mam więc wątpliwości, że książka dr Senri Sonoyamy pt. *Poetyka i pragmatyka pieśni waka w dworskiej komunikacji literackiej okresu Heian (794–1185)* jest bardzo ważnym wydarzeniem w rozwoju badań nad japońską poezją klasyczną, opublikowanych w języku polskim.

(18.12. 2019)

PETER GEHRISCH

O wydawnictwie Traiana Popa

Traiana Popa poznałem ponad 10 lat temu z okazji Konferencji Exil – PEN-u, był już wtedy wydawcą swojego POP-Verlag/wydawnictwa, na Zachodzie Niemiec, w Ludwigsburg. On sam jest rumuńsko-niemieckim lirykiem i tłumaczem. Urodził się Rumunii w 1952 roku, w mieście Braşov. Przed kilku laty zapraszał mnie do współpracy i publikowania moich książek w jego wydawnictwie. Przyglądałem się dość długo i z zaciekawieniem wydaniom, które wychodziły u niego, często ze strony estetycznej przyciągały mnie te wydania, gdyż prezentują one pełnię sztuki. Zauważyłem przy tym, że służy on wydaniom europejskiej literatury współczesnej, jak i z poza Europy autorom, wydając ich prace w języku niemieckim. Główną uwagę wydawnictwo Traiana Popa kładzie na lirykę, a jedną z pierwszych publikacji książkowych była antologia współczesnych poetów Francji i Niemiec. W jego wydawnictwie znajdują miejsce, w mniejszym wymiarze, też takie gatunki literatury jak: powieści, kryminały i literatura podróżnicza. Dodatkowa dochodzi jeszcze to, że z tytułu rocznych Targów Książki w Lipsku wydawnictwo przyznaje „nagrodę debiutancką” w kategorii liryki i epiki.

Przed trzema laty postanowiłem, po tym jak „Międzynarodowe Literackie Spotkania w Budziszynie” dobiegły końca, a Traian Pop przypominał mi tam o swoim zainteresowaniu współpracy ze mną, wydać książkę w jego wydawnictwie, a były to tłumaczenia wierszy Aleksandra Nawrockiego pt. „Mir träumte vom meiner Kindheit”. Od tego czasu miały tam miejsce wydania innych tłumaczeń, które prowadziłem, jak i dwa zbiory moich własnych prac.

Traian Pop rozpoczął swoją karierę podczas studiów, w wolnych zawodach, jak np. inżynier dźwięku i autor tekstów dla grup muzycznych rocka i jazzu oraz dla Państwowego Niemieckiego Teatru w Timișoara. Równocześnie, w tym czasie wydawał teksty z rebelianckim odzewem w studenckich czasopismach, i innych, a również sztuki teatralne, m.in. (tł. pol.) „Miasto kłamiwych krasnoludków” dla Teatru Lalek w Timisoara w 1989 r. i „Piękne widoki”, które po premierze zostały zabronione. Po obaleniu reżimu Ceaușescu, został członkiem pierwszego redakcyjnego zespołu dziennika „Timișoara”, a od 1990 r. mieszka w Niemczech, w Ludwigsburg. Otrzymał za swój wkład literacki wiele nagród literackich, jak np. Akademii Nauk, Literatury i Sztuki w Międzynarodowym Salonie – Książka w 1999 roku, Nagrodę Poezji LiterArt XXI 1998/1999, Nagrodę Związku Pisarzy Rumunii – Timișoara 2002.

Traian Pop, to „duch rewolucji”, pisarz pokolenia lat 80-tych. Jego poezja i proza to burzliwe dramaty i teksty przeciw reżimowi Ceaușescu.

W większości jego prace przetłumaczone są i wydane w języku niemieckim.

W roku 2013-tym wydany został zbiór jego poezji pt. „53. Woche”/ pl. „53-ci tydzień”, w której przywołuje przeżycia do pamięci w nowej postaci.

Poznałem Traiana Popa jako wydawcę pełnego zapału i energii, którą nieustannie z siebie daje, podczas napięć czasowych w wydawnictwie pracuje od wczesnych godzin nocnych aż do późnego wieczora. W jego wydawnictwie wyszły książki znakomitych autorów, jak np.: Ana Blandiana, Dato Barbakadse, Wjatscheslaw Kuprianow, Aleksander Nawrocki, Denisa Comănescu, Nikolae Prelipceanu, Eginald Schlattner, Kurt Drawert, Mićo Cvijetić, Milan Hrabal, Lâm Quang My.

Peter Gehrisch

JAN HENRIK SWAHN

Szwecja

Tłumacz książek naszej noblistki, Olgi Tokarczuk, wybitny pisarz szwedzki. Wywiad z autorem zamieściliśmy w poprzednim numerze „Poezji dzisiaj”.

O przyznanie nagrody pieniężnej dla Jana Henrika Swahna Redakcja „Poezji dzisiaj” zwróciła się do Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz do Zarządu ZAiKS.

JACEK JASZCZYK

Dublin

Nieszablonowy poeta, laureat prestiżowego konkursu WYBITNY POLAK
W IRLANDII Fundacji Polskiego Godła Promocyjnego
„Teraz Polska” za rok 2019.

NOMINOWANY przez „POEZJĘ dzisiaj” DO TEGOROCZNEJ NAGRODY
XX ŚWIATOWEGO DNIA POEZJI ustanowionej przez UNESCO

Jacek Jaszczyk

Urodził się w 1972 r. w Grudziądzu. Publikował m.in. w *Gazecie Grudziądzkiej*, *Gazecie Pomorskiej*, *Ilustrowanym Kurierze Polskim*, *Dzienniku Pojezierza*, *Grudziądzkich Arkuszach Literackich*, *Przeglądzie Artystyczno-Literackim*, *Helikopterze*, *Tlenie Literackim*, *Salonie Literackim*, *Latarni Morskiej*, *Wydawnictwie J*, *Obszarach Przepisanych*, *Akancie*, *Migotaniach*, *LiryDramie*, *Autografie*, *Poezji dzisiaj*, *Wyspie*, *Akcencie* i *Odrze*.

Jego wiersze publikowane były również w polonijnej prasie w Irlandii, gdzie obecnie mieszka m.in. *Polskiej Gazecie*, *Kurierze Polskim*, *Ambasadorze Kulturalnym* a także na łamach *Ukrainy literackiej*, wydawanej na Ukrainie.

W 2018 r. ukazał się jego debiutancki tom wierszy *Tańczą w nas życia geniusze*. Zbiór wierszy promowany był w Grudziądzu podczas *Grudziądzkiej Jesieni Poezji*, w Krakowie oraz w Dublinie. W przygotowaniu kolejny tom wierszy.

Jego utwory znalazły się w wielu antologiach, m.in. wydanej w serii *MOSTY Antologii poetów Warszawa – Mińsk / Białoruś* (Wydawnictwo Książkowe IBiS, 2019), *Antologii poetów Warszawa – Mediolan / Sondrio* (Wydawnictwo Książkowe IBiS, 2019), *Antologii Poetów Polskich 2018* (Wydawnictwo Pisarze.pl, 2019) Jego wiersze tłumaczone były na język włoski, białoruski, ukraiński oraz angielski. Uczestnik Światowych Dni Poezji UNESCO oraz Festiwalu Poezji Słowiańskiej.

Dziennikarz, radiowiec, społecznik. Twórca i autor pierwszego polskiego programu radiowego w Irlandii, realizowanego na antenach *Radia Sunrise*, *Anna Livia Dublin City FM* oraz *Dublin City FM*. Współtwórca, współzałożyciel i redaktor naczelny polskiego radia dla Polonii w Irlandii, m.in. *Radia PLka*, *PLK FM* i *Radia PL*. Współtwórca i redaktor naczelny internetowej telewizji dla Polonii w Irlandii *NTV* oraz *iTVe*. Członek *Grupy Literycznej Na Krechę*, pod patronatem Stowarzyszenia Pisarzy Polskich. Współorganizator oraz prowadzący *Dubliński Salon Literacki* w Irlandii.

Laureat prestiżowego konkursu „WYBITNY POLAK” w Irlandii 2019, Fundacji Polskiego Godła Promocyjnego „Teraz Polska” w kategorii OSOBOWOŚĆ. Nominowany przez Kapituły Redakcji *Gazety Pomorskiej*, *Expressu Bydgoskiego* i *Nowości Dziennika Toruńskiego* do tytułu OSOBOWOŚĆ ROKU 2019 w kategorii KULTURA.

Autor jest mocno zaangażowany w życie Polonii, na co dzień stara się jak najszerzej i jak najlepiej promować w Irlandii swoją ojczyznę – Polskę.

Jacek Jaszczuk

Born in 1972 in Grudziądz. His writing has been published in the likes of: *Gazeta Grudziądzka*, *Gazeta Pomorska*, *Ilustrowany Kurier Polski*, *Dziennik Pojezierza*, *Grudziądzkie Arkusze Literackie*, *Przegląd Artystyczno-Literacki*, *Helikopter*, *Tlen Literacki*, *Salon Literacki*, *Latarnia Morska*, *Wydawnictwo J*, *Obszary Przepisane*, *Akant*, *Migotania*, *LiryDram*, *Autograf*, *Poezja dzisiaj*, *Wyspa*, *Akcent* and *Odra*.

His poems have also been published in Polish publications in Ireland, where he is currently based – incl. *Polska Gazeta*, *Kurier Polski*, *Ambasador Kulturalny* and *Ukraina literacka*, issued in Ukraine.

In 2018, his debut volume of poetry was published, titled *Tańczą w nas życia geniusze*. It was promoted in Grudziądz during *Grudziądzka Jesień Poezji*, as well as Krakow and Dublin. A new volume of poetry is being prepared.

His works have been published in numerous anthologies, including *MO-STY Antologia poetów Warszawa – Mińsk / Białoruś* (Wydawnictwo Książkowe IBiS, 2019), *Antologia poetów Warszawa – Mediolan / Sondrio* (Wydawnictwo Książkowe IBiS, 2019), *Antologia Poetów Polskich 2018* (Wydawnictwo Pisarze.pl, 2019). His poems have been translated into Italian, Belarusian, Ukrainian and English. He took part in the UNESCO World Poetry Days and the Festival of Slavonic Poetry.

Journalist, radio DJ, civic activist. Founder of the first Polish radio program in Ireland, broadcast by *Radio Sunrise*, *Anna Livia Dublin City FM* and *Dublin City FM*. Co-creator, co-founder and chief editor of the Polish radio for Poles in Ireland, including *Radio PLka*, *PLK FM* and *Radio PL*. Co-creator, co-founder and chief editor of the Polish TV station *NTV* and *iTVe*. Member of *Grupa Literacyjna Na Kreche*, under the auspices of the Polish Writers' Association. Co-organiser and host of the *Dublin Literary Salon* in Ireland.

Winner of the prestigious contest „WYBITNY POLAK” in Ireland in 2019, Fundacji Polskiego Godła Promocyjnego „*Teraz Polska*” in the PERSONALITY category. Nominated by the Editorial Board of *Gazeta Pomorska*, *Express Bydgoski* and *Nowości Dziennika Toruńskiego* for the title PERSONALITY OF THE YEAR 2019 in the CULTURE category.

He is actively engaged in working with the Polish community in Ireland, trying each day as widely and as finely to promote his fatherland – Poland – in Ireland.

Wiersz islandzki

Piszesz o długich nocach w Islandii,
szmerach pustych ścian w złamanym sercu
i nieudanej próbie zamachu na swoją samotność.

W fotografii zorzy polarnej
jesteś spaloną czerwienią słońca,
które podnosi się ledwie ponad horyzont
zasłaniając ciszę okien wyciętą z ciemności.

Kiedy rozmawiamy – pisząc
między kontynentami zasypiają rozdarte sny
zabierane z lotniska Keflavik
przez zmęczone samoloty.

Teraz niebo podpalone milionem
błyszczących rys –
bengalskie ognie, kule barw,
iskry rac – krzyczą jej imieniem.

A jutro –
raz jeszcze nakarmisz
wszystkie przyszłe odloty,
przylotem do świata żywych.

An Icelandic verse

You write about the long nights in Iceland,
empty walls murmuring in a broken heart
and a failed assassination attempt at one's own loneliness.

In a photo of the Northern Lights
you are the burnt red of the sun,
which barely lifts over the top of the horizon
covering the silence of windows cut out of the darkness.

As we talk – writing
between continents ripped dreams fall asleep
taken from Keflavik airport
by exhausted aeroplanes.

Now the sky lit by a million
glistening scratches –
bengalese fires, spheres of colour,
flare sparks – scream her name.

And tomorrow –
you will once more feed
all the coming departures,
arriving at the world of the living.

* * *

w lofotr gdzie kości wikingów
słucham siebie – jestem głosem jarla
w obrazie wulkanu beerenberg eksploduje zorza
krawędzią z której łodzią z gokstad odpływają ławice
wojownikom rozdeptującym iskry ognia
umierają bitwy
i wojny w ramionach bóstw
w których kamienieje topór
wzdłuż morza znika pielgrzymka
w obrazie ciszy z orkad
ziemię rozpruwa exodus
na czółnach odpływają ołtarze

* * *

in lofotr where viking bones
I listen to myself – I am jarl's voice
in a painting of beerenberg volcano the northern lights explode
shoals sailing off by boat from gokstad along its edge
warriors trampling fiery sparks

battles dying
and wars in the arms of divinities
hatchets turning to stone in them
a pilgrimage vanishing along the seaside
in the image of silence from orkad
exodus rips the earth
altars floating away upon canoes

* * *

Nie śpię.
Słyszę przez ściany jak sąsiedzi
opakowani w bibuły,
wydmuchują słowa skręcone na zanik pamięci.

Opowiadają o życiu po życiu
i samotnych kamieniach leżących pod drzwiami Balscadden House.

Przyklejony do ściany piję zieloną herbatę.
Z wysokości awaryjnych świateł,
patrzają na mnie dachy wieżowców,
z których skaczą moje myśli.

Liczę je jak kangury na poduszce
choć cukrem dzielę się
z krukami.

Odkąd wypełniłem wszystkie szczeliny nocami
chcą się zaprzyjaźnić z moimi wierszami
skazanymi na wieczne niedopowiedzenie.

* * *

I'm not sleeping.
Through the walls I hear neighbours
wrapped in thin paper,
blow out words twisted into forgetting.

They tell of life after life
and lonely stones lying at the doors to Balcadden House.

Glued to the wall I drink green tea.
From the height of emergency lights,
skyscraper roofs look down upon me,
my thoughts leaping across them.

I count them like kangaroos on a cushion
though I share out some sugar
with the crows.

Ever since I filled all the gaps with nights
they want to be friends with my verses
condemned to eternal understatement.

Wiersz irlandzki

Przyjdź do mnie może raz
ten pierwszy i lipcowy
pokażę ci strome brzegi Liffey
irlandzką mgłę ściskającą księżyc

Opowiem o atomach powietrza
krążących na orbitach Dublina
i słowach między przęsłami
w których płacze się wiatr

Przyjdź do mnie może raz
ten pierwszy i grudniowy
pokażę ci noce w pajęczynie
w których skrzydła spaliły ćmy

Opowiem o złotych jabłkach Yeatsa
i zdrętwiałych oczach Wilde'a
wypatrujących w zimnych oknach
ciszy obsypanych gwiazd

Przyjdź do mnie może raz
ten pierwszy i ostatni
opowiem ci o klifach celtyckiego snu
z których do oceanu skaczą moje łzy

An Irish verse

Come to me once perhaps
that first time in July
I will show you steep shore of the Liffey
Irish mists clutching the moon

I will speak of air atoms
circling Dublin orbits
and words between spans
winds weaving between them

Come to me once perhaps
that first time in December
I will show you nights in cobwebs
moth wings singed within

I will tell you of Yeats' golden apples
and Wilde's numb eyes
gazing into cold windows
at the silence of scattered stars

Come to me once perhaps
this first and final time
I will tell you of the cliffs of Celtic dreams
my tears leaping from them into the ocean

Thumaczył Marek Kazmierski

Spis treści

Nasi zagraniczni i krajowi prenumeratorzy	3
Program XX Światowego Dnia Poezji UNESCO	4
Barbara Jurkowska-Nawrocka – zdjęcia	5
Ostatnie, wstrząsające wiersze Pani Basi	7
Aleksander Nawrocki – wiersze	12
Barbara Jurkowska-Nawrocka	17
Od Przyjaciół – wiersze oraz wyrazy współczucia	18
Podziękowania	23
Aleksander Nawrocki – Drodzy czytelnicy i miłośnicy poezji	25
Bohdan Wrocławski – Pejzaż z kobietą w tle	25
Ernest Bryll – Nad rzekami staliśmy	26
Alodna Borowicz – Zamiast fotografii rodzinnej	27
Marlena Zynger – Trwać ukryta niczym Graal	28
Lam Quang My – Zmierzch	28
Rachel Schancer – Łzy płyną w głąb ziemi	29
György Mandics – Struktura druga: Operacje	30
Jarosław Klejnocki – Epigramat III (Urodziny)	30
Benedykt Kozieł – Brzeg świata	31
Władysław Łazuka – Trzeba iść	32
Stefan Jurkowski – Wspomnienia	32
Anna Maria Musz – Pieta	33
Rena Marciniak-Kosmowska – Stara fotografia	33
Andrzej Kosmowski – Krótki generacyjny bilans życia na marginesie wiersza Carrie Fountain	34
Paweł Kubiak – Napisałem smutny wiersz	35
Andrzej Zaniewski – Z dzieciństwa	36
Grzegorz Walczak – *** <i>Przez słoje w mym ciele...</i>	37
Mira Łuksza – *** <i>Każde Gniazdo..., Róża</i>	37

Aleksandra Smerechańska – *** <i>Nakładam na siebie tony wierszy...</i>	38
Marcin Molski – *** <i>Teraz już wiem...</i>	38
Ks. Tomas Wolbos – Niewiasta dzielna	39
Jan Rychner – *** <i>Niebo dziś rozplakało się...</i>	39
Zbigniew Milewski – Powrót do sadu jak smutek	40
Jerzy Paruszewski – Akty (roz)strzeliste, Bajeczne uczucie	41
Enormi Stationis – Proxima Centauri	41
Kazimierz Kocharński – Pływy	42
Agnieszka Monika Polak – Nil	42
Kazimiera Szczykutowicz – *** <i>Ziemia...</i>	43
Ignacy Krzemiński-Iwan – „Kolory Duszy”	43
Igor Tokarzewski – „Są takie chwile”	44
Anna Czachorowska – Dziesięć prośb grzesznika	45
Beata Vargová Kuracinová – Dwoje	46
Joanna Kalinowska – Astral	47
Ludmiła Kiebic – Klacz	47
Lubow Kraszewskaja – Nić losu	48
Tatiana Žitkova – *** <i>Jak leniwie..., *** Ranek mnie uzdrawiał...</i>	49
Joanna Svensson – Magia miłości	49
Anna Czachorowska – Międzynarodowy Festiwal Poetycki PARS POETRY 2020 – Słowacja	50
Jerzy Paruszewski – Bliskie spotkanie – Białoruś	52
WIERSZE NADEŚLANE	
Wiktoria Misiak – lampa	57
Eryk Szkudlarz – „Maki, chabry i stokrotki”	58
Anka Mieczysława-Jerominek – tobie 1, tobie 2, tobie 3	60
Sandra Kocha – Vitae	60
Maciej Stępniać – Larry się powiesił	61
Ryszard Wasilewski – niedokończony dzień	62
Maciej Bujanowicz – Z poezją u nogi	63

Jerzy Stasiewicz – Ironia poezji Małgorzaty Kulisiewicz	64
WIADOMOŚCI Z WILNA: Paweł Krupka – wiersze własne oraz prezentacja dwóch poetów litewskich	68
Stanisław Kałucki – Moje wspomnienia o Dionizym Maliszewskim, Spotkania z Edwardem Kupiszewskim	76
Czesław Dźwigaj – notka i wiersze	
Mikołaj Melanowicz – O książce dr Senri Sonoyamy	84
Peter Gehrish – O wydawnictwie Traiana Popa	87
Jan Henrik Swahn – nominacja do nagrody MKiDN oraz ZAiKSu	89
Jacek Jaszczyk – nominacja do nagrody XX Światowego Dnia Poezji ustanowionego przez UNESCO	90
Notka i wiersze: Wiersz islandzki, An Icelandic verse, *** <i>w lofotr...</i> , *** <i>in lofotr...</i> , *** <i>Nie śpię...</i> , *** <i>I'm not sleeping...</i> , Wiersz irlandzki, An Irish verse	91